National Library 55253
Acquisitions Section
OTTAWA Ont. K1A ON4
National Library Bibliothèque Nationale
NOV 13 1981
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX
B103/c/4/5

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 77 (2809) XXX aastakäik — Teisipäeval, 3. novembril 1981 — Tuesday, November 3, 1981 — Üksiknumbri hind 50 centi

Balti riigid moodustavad N. Liidu sõjalaagri

USA ametlik väljaanne Eesti, Läti ja Leedu tähtsusest N. Liidu sõjalistes ja poliitilistes plaanides

Kuna N. Liit on viimastel aastatel osutanud järjest suuremat tähelepanu sõjalistele ning poliitilistele küsimustele seoses Põhja-Euroopa riikidegrupiga (5 Skandinaavia ja 3 Balti riiki), siis on perioodiliselt välja antav „Kommunismi probleemid" avaldanud 24 suureformaadilisel leheküljel ülevaate „Nõukogude Liit ja Põhja-Euroopa". Peale Eesti ja teiste Balti riikide strateegilise tähtsuse analüüsitakse ka Balti rahvaste meelsust ning üldisi tingimusi, millega N. Liit ja läänemaailm sõjalise konflikti puhul peavad arvestama.

Ülevaate „Nõukogude Liit ja Põhja-Euroopa" on koostanud 4 tuntud autorit: Pennsylvania riikliku ülikooli poliitiliste teaduste professor ja slaavi ning nõukogude keelte keskuse asedirektor Trong Gilberg ning USA sõjaakadeemia professorid kolonel George K. Osborn, kolonel William J. Taylor ja major John R. Fairlamb.

Allikmaterjalidena näidatakse Eesti osas ka USA eesti teadlaste dr. Jaan Pennari, prof, dr. Tõnu Parmingu ja prof. dr. Elmar Järvesoo uurimustele Eesti ja N. Liidu kohta.

SUURED SÕJAJÕUD BALTI RIIKIDES

Eesti, Läti ja Leedu on N. Liidule sõjaliselt tähtsad Balti mere basseinis sõjalise ülekaalu säilitamiseks ja Leningradi kaitsmiseks. Niikaua kuni Balti riigid on N. Liidu valduses, ei ole Moskval vajadust Soome sõjaliselt okupeerimiseks. Ja sõjalise konflikti puhul lõunas ning läänes on Balti riigid kui tagala suure tähtsusega.

Vastavalt eeltoodule on Balti sõjaväeringkonda paigutatud suur sõjajõud: 3 tankide diviisi, 5 motoriseeritud laskurdiviisi, 2 langevarjurite diviisi ja 1 polk (rügement) merejalaväge. Balti sõjaringkonna käsutuses on ka 25 allveelaeva, 40 sõjalaeva ja suur arv miinitraalereid ning väiksemaid abilaevu, mis Balti mere tingimustes küllalt tähtsad ka sõjalises tegevuses.

Sõjaringkonna käsutuses on ka 120 merepommistulennukit, samuti asub Balti riikides nõukogude lennuarmee, mille kohta aga üksikasjalikud andmed puuduvad.

Balti vabariigid on geograafilise asendi tõttu N. Liidule otsustava strateegilise tähtsusega kui traditsiooniline invasiooni-tee läänest itta ja idast lääne. Poola ja Ida-Saksamaa hoidmine N. Liidu kontrolli all nõuab nendele vasallriikidele kiiret ja hõlpsat juurdepääsu, mida võimaldavad Balti vabariigid.

BALTI RIIGID EI OLE TASALÜLITATUD

Põhja-Euroopa riikide Skandinaavia gruppi kuuluv Soome on N. Liidu poolt domineeritav ja peab sise- ning välispoliitikas arvestama oma idanaabriga. Rootsi on küll neutraalne, kuid otsustavalt N. Liidu hegemoonia laienemise vastu Euroopa põhjaosas. Norra, Taani ja Island on NATO kaitsepakti liikmetena N. Liidu vastaste leeris.

Samasse Põhja-Euroopa riikide gruppi kuuluvad Eesti, Läti ja Leedu on küll lülitatud N. Liidu koosseisu, kuid mitte tasalülitatud.

Balti riigid on N. Liidus omaette üksus.

Nende keele ja kultuuri erinevus, tugevad ja püsivad sidemed Skandinaavia maadega, eriti Rootsiga ja eestlaste osas eriti Soomega, ja tugev poliitiline natsionalism, mis näib pidevalt kasvavat, on põhjustanud N. Liidu venestamispoliitika nurjumise, vähemalt senini.

Üks eesti dissidente iseloomustas olukorda Eestis ja nõukogude võimu poolt põhjustatud rahva meeleolu järgmise tabava väljendusega: „Eesti on maailma suurim riik, meie piir on Balti mere rannikul, meie pealinnaks on Moskva ja meie rahvas asub Siberis".

Venelaste sissetoomine Balti riikidesse, vene keele ja kultuuri pealesurumine kohalikule elanikkonnale ja Moskva range kontroll Balti „liiduvabariikide" kommunistlike parteide üle on N. Liidu vahendid Balti ääremaade vaoshoidmiseks.

(Järg lk. 4)

Baltikumi esindajad Bernis välisministeeriumi ees. Vasakult lätlaste esindaja Juljis Kadelis, leedulaste esindaja Albert Gerutis ja eestlaste esindajad Olgred Aule ja Ants Luik.

Shveitsis õigust nõudmas

Balti rahvaste esindajad külastasid Shveitsi välisministrit

STOKHOLM (EPL) — Balti rahvaste esindajad, nende hulgas Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu Euroopabüroo esindajad Olgred Aule ja Ants Luik külastasid 29. septembril Shveitsi välisminister dr. Pierre Auberti Bernis ja esitasid memorandumi, milles juhitakse tähelepanu olukorrale Baltikumis ja palutakse Shveitsi valitsuse abi balti rahvaste õiguste jaluleseadmiseks.

Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu memorandum sisaldab muuseas järgmist:

„Idariikide valitsused ei luba rääkida inimõigustest, kuigi nende valitsused on alla kirjutanud UNO inimõiguste deklaratsioonile ja Helsingi vastavale kokkuleppele. Nad katsuvad läänemaailmas kriitikat selles osas tembeldada „siseasjadesse segamiseks", kuigi vastavas aktis on määritletud, et tegemist pole siseasjadesse segamisega.

Helsingi kokkuleppes on rahvaste enesemääramine nimetatud õiguseks.

UNO deklaratsioonis seisab: Kõigil rahvastel on olemas enesemääramise õigus. Selle õiguse põhjal otsustavad nad vabalt oma poliitilise olukorra üle ning korraldavad vabalt oma majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut.

Ilmselt kuuluvad inimõigused ja enesemääramiseõigus lahutamatult kokku.

Memorandumile on lisatud 51 eesti poliitvangi nimistu.

Enamik on vangistatud selle tõttu, et nad nõudsid inimõiguste rakendamist, osa selle tõttu, et nad protesteerisid venestamise vastu.

ÜEKN palub Shveitsi valitsust N. Liidu valitsusele igal võimalusel rõhutada, et inimõiguste rakendamine ja Helsingi kokkuleppe pidamine on tingimatud eeldused rahvaste rahulikuks koostööks,

et N. Liidu valitsus peaks meeles eesti rahva enesemääramiseõigust ja teostaks selle,

et eesti poliitilised vangid on võidelnud ainult rahvusvaheliste kokkulepete teostamise eest".

Memorandumile lisandub ülevaade majanduslikust olukorrast Eestis.

Montrealis hüppas ära 110 poolakat

MONTREAL — Montrealis hüppasid poola lõbusõidulaevalt „Stefan Batorylt" ära 110 poolakat ja palusid Kanada võimude juures asüüli. Põgenemine toimus möödunud kolmapäeval ja põgenikud kasutasid kiiresti laeva lühikest peatust Montrealis Kanada immigratsioonivõimudega kontakti võtmiseks ja Kanadasse jäämiseks. „Stefan Batory" pardal oli teiste rahvuste hulgas 271 poola rahvusest reisijat.

TARTU INSTITUUT
310 BLOOR ST. WEST
TORONTO, M5S 1W4
Sissekäik: Madison Avenue — Spadina jaam

LOENGUD:

Arvo Eerik Naelapea
„EESTLASTE MÕTLEMISVIISIDEST, HELILOOJA VELJO TORMISEST JA RAHVALAULUDEST"
näidetega Tormise loomingust
kolmap., 18. nov. kell 7.30 õ.

* * * *

Prof. Jaan Timusk
„REHIELAMU UUESTI AVASTATUD"
Elumaja isoleerimise teaduslikud ja praktilisest lahendusest
kolmap., 2. dets. kell 7.30 õ.

* * * *

EELTEADE
TARTU ÜLIKOOLI AASTAPÄEVA tähistamine
pühap., 29. nov. kell 3.30 p.l.

wintario

29. oktoobril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 548057. $10.000 võitsid piletid nr. 228777 ja 332099, $1000 — 25805, $100 — 4210, $10 — 197, $50 — seganumbrid 553384 ja tasuta piletiraamatu 08.

BALTI TEATRI SÜMPOOSION JA FESTIVAL

kava:

Laupäeval, 14. novembril, kell 11:00
Toronto Ülikoolis, Hart House, Debates Room

1. **Drama as an Art Form: Four Critical Approaches.** Prof. Mardi Valgemäe, Herbert H. Lehman College, City University of New York.
2. **Between a Rock and a Hard Place: Latvian Theatre Today.** Prof. Juris Silenieks, Carnegie-Mellon University, Pittsburg.
3. **Lithuanian Post-War Theatre: Skema, Landsbergis and Ostrauskas.** Dr. Ilona Mazeliauskas, College Ahuntsia, Montreal.

Pühapäeval, 15. novembril, kell 11:00
Tartu College's, 310 Bloor Street West (Madison Ave. uks)
Linn ja teater. Prof. Mardi Valgemäe.
kell 12:00 vaheaeg, kohvi ja suupisteid
13:00 Laudkonna vestlus: **Baltic Theatre: Past, Present, Future.** Skai Leia, Gina Laight, Elmar Maripuu, Prof. Ilona Mazeliaskas, Linda Pakri, Prof. Juris Silenieks, Prof. Mardi Valgemäe.
14:30 Vestlusgruppidesse jagunemine, seminarid. Juhendavad Dr. Mazeliaskas, Prof. Silenieks ja Prof. Valgemäe.
16:00 Kohvi ja suupisted.

10.-28. novembrini
Cafe Concert (formely Solar Stage Theatre)
149 Yonge Street, teisel korrusel.

Teatrikava:
1. **The Awakening.** Antanas Skeha. Lavastab Linda Pakri
   Teisipäeviti ja neljapäeviti kell 8 p.l.
   Laupäeviti kell 7 p.l.
2. **Maris and Baiba.** Anslavs Eglitis. Lavastab Skai Leia.
   ja
   Fantasies of a Dying Planet. Elmar Maripuu. Lavastab Elmar Maripuu.
   Kolmapäeviti ja reedeti kell 8 p.l.
   Laupäeviti kell 9 p.l.

Üldsissepääs: $20.00 (õpilased ja pensionärid $16.00)
Katab sümpoosioni ja kõik teatrietendused.
Informatsioon ja tellimised tel. 766-1363
Piletid eriüldmustele $6.00
Sümpoosioni piletid on saadaval teatris alates 10. november
Teatri telefon: 386-4502

St. Catharines Eesti Selts

SÜGISPIDU

Laupäeval, 14. nov. kell 7.30 õhtul
Multicultural Centre, 185 Bunting Rd.

Kavas: Kai Käärid — tantsutrupp
Tantsuks Ramat-Ruhno orkester

Kohvilaud ☆ Baar

LAUDADEL SUUPISTED

PÖÖRDTOOLITUND

Laup., 7. nov. 1981 kell 8 õ. Toronto ülikooli Innis College Town Hall'is, 2 Sussex Ave.

EELK Toronto Vana Andrese koguduse

LOTERII

pühapäeval, 8. novembril, algusega kell 2 p.l. kiriku suures saalis.

Loosiratas ☆ Väärtuslikud võidud ☆ Maalid ☆ Kohvilaud

EELTEADE **EELTEADE**

Eesti Etnograafilise Ringi 10 a. juubeli

RAHVAKUNSTI ÕHTU

Reedel, 27. nov. 1981. a. Eesti Maja suures saalis kell 7.30 õ.

Eeskavas: ettekandeid mitmetelt rahvakunstnikelt
Tööde demonstreerimine ringi daamide poolt, loterii, einelaud.

Pääsmed 5.— **TERETULEMAST**

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUSE NOORTEKOOR
Charles Kipper — dirigent

ADVENT KONTSERT

Pühap., 6. dets. kl. 3.00 p.l.
Metropolitan United kirikus, Queen ja Church St.

Osalevad T.E.B.K. noortekoor „Päike" Ch. Kipperi juhatusel, Ingemar Korjus — bass-bariton, Jeremy Viinalass — viiul, Marika Wilbiks — sopran, Jaan Medri — bariton. Kõneleb pastor Edgar Toompuu.

KÕIK ON KUTSUTUD!

Toronto Eesti Majas 7. ja 8. nov. 1981. a.
Maalikunstnik
Joann
SAARNIIT'i 34-as
iseseisev

KUNSTINÄITUS

Olimaal ja sumeri. Sissepääs tasuta.

VABADE EESTLASTE HAALEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St, Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $23.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Göteborgi Eesti Seltsi Näitering on arendanud elavat tegevust ja koondanud ringi ümber suure grupi asjast huvitatuid. Pildil näeme näiteringi tegelaskonda, kes sooritasid Rootsis ringreisi O. Lutsu näidendiga „Tagahoovis".

Kaugeleulatuv otsus

Ühendriikide presidendil ja valitsusel õnnestus lõpuks senati enamust oma selja taha manööverdada ja saada nõusolekut AWAC'i nimeliste radariseadmetega varustatud luurelennukite ja muu sõjalise varustuse müümiseks Saudi Araabiale. Valitsuse ettepanek sai Iisraeli ägeda vastuseisu ja juudi rahvusgrupi suure mõjuvõimu tõttu Ühendriikide senatis väga väikese, ainult kahe-häälelise enamuse, kuid sellest piisas siiski otsuse tegemiseks, millel on väga suured tagajärjed Kesk-Idas uue ameerika poliitika kujundamiseks ja sealsete õlipiirkondade kaitsmiseks.

Ehkki äsjane senati otsus näib pealiskaudsel vaatlusel piiratud välispoliitilise sammuna, on see siiski pöördelise tähtsusega sündmus Ühendriikide välispoliitikale Kesk-Idas uue suuna andmiseks. Ühendriikide välispoliitika kujundajad on varem alati arvestanud Iisraeli seisukohtadega ja ameerika juutide organisatsioonide survega, kusjuures Ühendriikide huvid suuremas laastus on jäänud Iisraeli huvide ees sageli tahaplaanile ning Iisraeli juhid on toonitanud, et nad ei lase endid väljaspoolt mõjutada ning otsustavad ja tegutsevad ainult sellest seisukohast lähtudes kuidas see on kõige kasulikum Iisraelile.

Kuid kahjuks ei ühtu kõik Iisraeli plaanid ja sammud Ühendriikide poliitiliste huvidega ja ameeriklased peavad tõsiselt hakkama mõtlema, kuidas saavutada koostööd rikaste araabia õliriikidega, kes võivad Kremli manipulatsioonide ja poliitiliste manöövrite tõttu kergesti sattuda N. Liidu kontrolli alla. Nii peavad Ühendriigid vajalikuks relvastada maailma suurimat õlitootjat Saudi Araabiat ning suurendada tema kaitsevõimet võimalike kallaletungide vastu, vaatamata sellele, et Iisrael näeb Saudi Araabia tugevdamises ohtu oma tulevikule. Washingtoni huvides on leida ka võimalusi ja kombinatsioone Palestiina araablastele autonoomia andmiseks, milleks Camp Davidi nõupidamistel põhiliselt kokku lepiti, kuid mis on jäänud Iisraeli vastuseisu tõttu takerduma. Palestiina küsimuse kiire lahendamine ei ole mitte ainult Araabia riikidega koostööd otsivate ameeriklaste huvides, vaid sellel on suur tähtsus ka Egiptuse tulevase poliitilise liini kujundamisel. Egiptuse endine president Anvar Sadat langes teatavasti Iisraeliga koostööd otsiva poliitika ohvriks ning sama saatus võib tabada ka tema järeltulejat Hosni Murabaki kui Iisrael jääb Jordani jõe läänekalda suhtes oma senisele põikpäisele seisukohale. Alternatiiviks on president Murabaki taganemine Camp Davidi kokkulepetest ning otsida koostööd teiste Araabia riikidega.

Senati toetus võimaldab president Reaganil ja tema valitsusel hakata nüüd intensiivsemalt ja energilisemalt rakendama oma agressiivsemat ja jõulisemat Kesk-Ida poliitikat, mida seni pidurdas Ühendriikide ajakirjanduses ülespiitsutatud luurelennukite müügitehing Saudi Araabiale. Nii on Ühendriikide valitsus teinud otsuse suuremate relvasaadetiste saatmiseks Egiptusesse ja Sudaani, keda eriti häirivad Moskva sõiduvees ujuva Liibüa diktaatori Qaddafi ähvardused ja kallaletungiplaanid. Erilise aktsioonina kavatsetakse kuu aega vältavaid manöövreid ameerika, egiptuse ja sudaani sõjaliste jõudude osavõtul, et luua aluseid vajalikuks sõjaliseks koostööks, kui selle järele vajadus peaks tulema. Manöövrid, mis on tuntud „Operation Bright Star'i" nimetuse all, kestavad 9. novembrist 6. detsembrini ning tõenäoliselt liituvad nende sõjamängudega ka Omani ja Somaalia sõjalised jõud.

Kuid vaatamata nendele põhjalikkudele ettevalmistustele, ei ole Ühendriikide president ega valitsus siiski veel üksikasjaliselt deklareerinud, milliseks kujuneb ameerika sõjajõudude osa praktiliselt kui mõnda Washingtoni liitlast peaks ähvardama kallaletungi hädaoht. Igas olukorras vajalike sammude astumiseks kavatseb Ühendriikide valitsus kindlustada endale vajalikke õhu-, maa- ja merejõudude baase Egiptuses, milleks ka uus president Murabak on andnud oma nõusoleku.

Paljud poliitilised vaatlejad on arvamisel, et senati toetus presidendile luurelennukite müümiseks Saudi Araabiale on pannud ka Iisraeli valitsuse ja peaminister Begini tõsisemalt mõtlema ja sunnib neid oma seisukohti ümber hindama ka Palestiina küsimustes. Iisrael ja Egiptus alustavad Palestiina autonoomia arutamist uute läbirääkimistega, kuid seni ei olnud Iisraelilt loota kompromisse ega järelandmisi, mida eriti alla kriipsutas Iisraeli siseminister Burg, kes nentis, et Jeruusalemma seisukohtades ei ole muudatusi. Need „muudatused" peavad aga tulema kui pakilist Palestiina küsimust tahetakse liikuma panna ja vajalike lõppjäreldusteni jõuda. Loodetavasti tulevad Iisraeli poliitilised juhid pärast AWAC'i tehingu kinnitamist Ühendriikide senatis pilvedelt maapinnale ning aktsepteerivad selle fakti, et Ühendriikide välispoliitikat ei juhita Jeruusalemmast vaid Washingtonist.

K.A.

Konservatismiga U.S.A. probleeme lahendamas

Kas president Reagani programmid päästavad ameeriklased majanduslikust ummikust

Eelmise aasta valimistega astus Ühendriikide poliitika märkimisväärse sammu paremale. Liberaalsed ringkonnad reageerisid sellele, peab ütlema, väga ebapatriootlikult: soovitati kõigele käega löömist, sest igasugune lootus üle aastate suure töö ja vaevaga väljatöötatud sotsiaalprogrammide päästmiseks näis nüüd kaduvat ning majanduslik kriis tundus olevat möödapääsematu. Need hääled jäid siiski pikapeale järjest vaiksemaks ja mitte ainult Kongressis, vaid ka rahva seas hakkab usk konservatiivide programmi ikka enam ja enam maad võtma.

Õnneks on mõned sündmused Ühendriikide majandusele sellel perioodil kasuks tulnud, nagu näiteks õlihindade stabiliseerumine, õlitarvitamise kokkuhoiuprogrammi õnnestumine ja suhteliselt suuremate häireteta rahvusvaheline olukord, võimaldades ka viljasaadetiste taasalustamist N. Liitu, mis mitte ainult ameerika farmeritele meelt mööda ei ole, vaid positiivset mõju avaldab ka Ameerika väliskaubanduse bilansile.

Dollari kurss maailmaturul on tunduvalt tõusnud, vaatamata sellele, et ta seisund Ameerikas on ebastabiilne, põhjustades keskmiselt poole suurema laenuprotsendi dollarilt, võrreldes teiste maade valuutadega.

President Reagan on võtnud endale suure riisiko oma majandussüsteemi läbisurumisega. Ta valis administratsiooni tippmehed konservatiivse majandussüsteemi asjatundjate seast, kuid kui see süsteem peaks nurjuma, siis langeb süü selles ainuüksi Reaganile ja see tähendaks tema avaliku elu karjääri lõppu. Süüd ei veeretata nendele asjatundjatele ja kongressiliikmetele, kes tema süsteemi aitasid rakendada.

Konservatismi võidukäiguga kaasub ka teatav identsuse kriis. Kes õieti on konservatiiv ameerika mõistes? Kui näiteks mõnelt konservatiivselt ameeriklaselt pärida, mis on õieti tema poliitiline kreedo, siis on vastused väga erinevad ja pahatihti ähmaste piirijoontega.

Nagu teame, on totalitaarsete riigikordadega maades konservatiiv hoopis erinev mõiste ja seal on konservatiivsete pürgimustega poliitikute vaated tihtipeale vastuolus demokraatlike riikide konservatiivide seisukohtadega.

Põhiliselt tähendab mõiste konservatiivne teatavat alalhoidlikkust, vanameelsust ja uuendusvaenulikkust. Ameerika mõistes tähendab konservatiivne maailmavaade usku ja arvamist, et ühiskond vajab muudatuste vahel rahu ja õigluse säilitamiseks tasakaalu. Filosoofilise orientatsioonina kaalub konservatism põhilisi poliitilisi probleeme moraali ja religiooni raamistikus. Ameerikas väljakujunenud konservatism nõuab, et inimesed elaksid harmoonias oma eelmiste põlvede pärandiga ja et oleviku ning tuleviku plaanitsemisel arvestatakse ajaloo õppetunde.

Ehkki Ühendriikide konservatism pooldab institutsioonide kontinuiteeti, ei eita ta muudatuste läbiviimise vajadust. Iga ühiskond peab püsima jäämiseks ajaga muutuma. See on vana tõde, aga muudatused peavad olema kooskõlas ühiskonnale omaste traditsioonide- ga ja mitte järgnema abstraktsetele ideedele. Muutus peab olema kontrollitav ja kooskõlas eelnenud sündmustega.

Üks konservatiivse maailmavaate tähtsamaid põhimõtteid Ühendriikides on riigi kui sellise tunnustamine ainult vahendina kodaniku heaolu, kaitse ja rahu saavutamisel ja kindlustamisel.

Kodaniku vastutust ei tohi kahjustada liigse valitsuse ja ühiskonna ülistamine; see võib piirata indiviidi võimalusi tema taotlustel ühiskondlikul redelil ülespoole püüdmisel.

Ühendriikide parteipoliitikas on vabariiklased traditsiooniliselt kaldunud enam konservatismi poole kui demokraatlik partei. Niisiis ühe või teise partei pooldamine siin ei määra alati maailmavaadet. Seda tõendab näiteks presidendi riigieelarve piiramise ettepaneku suur võit Kongressis. See ettepanek põhineb puhtakujuliselt konservatiivsetel printsiipidel, kuid suur osa demokraate hääletas selle poolt. Sellest tulenevalt ongi eriti viimastel aastatel olnud palju juttu parteide põhialuste ümberkujundamise vajadustest, kusjuures toonitatakse, et Ühendriikides peaksid olema kindlapiirilised konservatiivide ja liberaalide parteid. Kuid vanad traditsiooni on aja jooksul niivõrd sisse juurdunud, et see arvatavasti kunagi teoks ei saa.

Mis on põhjustanud viimaste aastate jooksul konservatismi võidukäigu Ameerikas, sellele on püütud anda mitmesuguseid erinevaid seletusi. Kahtlemata ei olnud selleks ainult üksainus põhjus, vaid mitmete seda tendentsi soodustavate olukordade kokkusattumine.

1976. a. ei olnud kummalgi parteil välja panna eriti väljapaistvat presidendikandidaati ja kuna suurem osa ameerika valijaid pooldab demokraatlikku parteid, võitis Carter.

Carteri ajal aga hakkas rahvas aru saama, et demokraatide majandusprogrammid ei päästa Ühendriikide majandust allamäge minekust ja Reaganil oli pakkuda midagi uudset. Tähtsa otsuse järgmise USA presidendi valimisel tegi aga Iraani diktaator Khomeini. Oleks ta ameerika vantvangid veidi varem vabastanud, siis oleks Carteri populaarsus tõenäoliselt küllaldaselt sellisel määral tõusnud, et valimist võita.

Kuidas konservatismi võidukäik edasi kulgeb, oleneb peamiselt sellest, kui palju Reagani majandusreformid aitavad pidurdada inflatsiooni Ameerikas. Reagani populaarsuse kõrgpunkt on võibolla juba möödas ja paratamatult tuleb tema programmile tagasilööke, kuid kõige tähtsam on, et Ühendriikide majandust juhtivad jõud ei kaota usku Reagani majandusprogrammi õnnestumisse. Kui nad seda teevad, siis on 3 aasta pärast Washingtonis uus president ja konservatismi viimaste aastate võidukäik suure küsimusmärgi all. Siis jääb vaid küsida: millise tee valib Ühendriikide rahvas järgmiseks, et üldist allakäiku pidurdada?

A. Pallop

583 spiooni paljastati

Lääne-Saksamaa punaste spioonide söödamaaks

WIESBADEN — Lääne-Saksamaa riiklik kuritegevust jälgiv amet Wiesbadenis tõdes, et Lääne-Saksamaal on spionaazhitegevus suurenenud. Möödunud aastal paljastati 530 juhtumit, mis on 66 rohkem kui eelmisel aastal. Neist selgitati 472 juhtumit ja 583 spiooni sattusid kinni. Idariikidest tulnud spioonidel oli 84-le ülesandeks sõjaväejõudude ja NATO vägede sponeerimine, 59 olid saanud erialaks tööstus- ja majanduselu spioneerimise.

Lääne-Saksamaa politseiasutused paljastasid 26 spionaazhijuhtumit. 25 spiooni olid sokutatud ministeeriumeisse ja ametkondadesse riigi või osariikide tasemel.

Ülikoolides ja teistes kõrgemais koolides esines 9 spionaazhijuhtumit.

Teiste idariikide maade spionaazhiteenistusi paljastus möödunud aastal järgmiselt: pagulaste ja välistööliste keskel 23 juhtumit, välissaatkondades ja esindustes 7, uurimusprojektides ja poliitilistes organisatsioonides kummaski 9, liiklus ja sotsiaalasutustes 10, õigusasutustes 5, õhuvaatlusis 3, automaatses informatsiooniasutustes paljastus 3.

Nagu eelmistel aastatel olid selgi aastal esireas Ida-Saksamaalt saadetud spioonid.

Kokku 395-l juhtumil märgati nende Lääne-Saksamaale tulekut Ida-Berliini julgeolekuministeeriumi peaosakonna informatsiooniteeninduse tegevuse põhjal.

Tshehhoslovakkiast saabus 33 aktiivset teadetekogujat, Poolast 16, Jugoslaaviast 15. Spioonidest olid 21 otse N. Liidu KGB arvel.

(Järg lk. 3)

USA ametiühingute liikmete arv väheneb

WASHINGTON — Ameerika Ühendriikide ametiühingute positsioon on tunduvalt nõrgenenud viimase kahe aasta jooksul, näitavad tööministeeriumi poolt avaldatud andmed. Ministeeriumi ametlikus, igal teisel aastal tehtud uurimuses öeldakse, et ametiühingute liikmete arv on praegu 23,6 miljonit ja on vähenenud aastast 1978 alates pool miljonit aastas. Ühendriikides kõigist töötajaist kuuluvad ametiühingusse vaid 20,9%, kuid see protsent oli veel 1978. aastal 22,3. Andmeis öeldakse, et ametiühingud kaotavad oma populaarsust tööliste hulgas.

Kommentaarid

Punased ideoloogid on hädas. Mitte ainult N. Liidus ja ta satelliitriikides, vaid ka kommunistlikus Hiinas, kus kommunism on rakendatud mõningal määral erinevalt N. Liidu süsteemist, kuid baseerub põhiliselt samadele printsiipidele. Hädа tekib siis kui marksistliku süsteemiga pankrotti läinud kommunistlikud võimumehed hakkavad otsima tuge kapitalistlikkudes maades käibel olevate eraalgatuste ja eraettevõtluse majandusliikest põhialustest ja satuvad sealjuures ettekujutamata raskustele.

Seda iseloomustab eriti kujukalt hiina noore kolhoosniku Yan Xiaoyun'i lugus, mis näitab kuidas kommunistid on sattunud oma majanduse organiseerimisel tupikusse või soomülkasse, kust seda enam ükski bulldooser ei suuda välja vedada.

Yan Xiaoyun on energiline ja ettevõtlik mees, kes haris hoolega eraviisiliselt tema kasutada antud väikest põllulappi ja müüs sügisel viis tonni teravilja riigile. Yan'il olid juba suured plaanid tehtud, mida saadud rahaga peale hakata ja tema unistuseks oli jalgratta ostmine. Ta sai aga rabava üllatuse osaliseks kui talle selgus, et kohalikes kauplusis jalgrattaid müügil ei ole ja ta võib vaevaga teenitud ja kogutud rahaga ainult oma viletsa kolhoositoa seinu tapetseerida. Yan'i lugu puutus kohalike parteimeeste kõrvu ja lõpuks ajalehtedesse. Asja hakati uurima ja siis selgus, et Yan'i elukoha maakond on õigustatud saama. Shangaist jalgrattavabrikust igal aastal 110 jalgratast, mis ka välja saadetakse. Kummalisel kombel lähevad aga kõik need jalgrattad teel kaduma ja kohalikud elanikud peavad oma viletsatele jalanõudele uued pooledtallad alla taguma ja jalgsi isegi kõige pikemad teed läbi marssima.

See jalgrattalugu näitab, et kapitalistlike võtete kasutamine Hiina majanduselus ei anna soovitud tulemusi, kuna suuremate pingutuste tegijatele pole midagi nende suure vaeva eest vastutasuks anda. Hiina ja teiste kommunistlike riikide majandus, mis eriti ilmneb ka Poola praeguses olukorras, meenutab seda vana lugu linnust värskelt tõrvatud katusel, kes tõmbas saba lahti kuid siis jäi nokk kinni ja kui ta tõmbas noka lahti, jäi saba kinni.

Põllumajanduse produktsiooni suurendamiseks on Hiina praegune juhtkond uuenduste propageerija Deng Xiaopingi juhtimisel jaganud kolhooside põllumaast umbes 15 protsenti kolhoosnikele eramaa lappideks, mida kolhoosnikud higi ja vaevaga harivad ja sellega põllumajanduse produktsiooni tunduvalt tõstavad. Uue poliitika tulemusena on maaelanike tulud viimase kolme aasta jooksul 81 protsendi võrra tõusnud, kuid kurb lugu seisab selles, et kolhoosnikel pole teenitud rahaga midagi peale hakata, poed on tarbekaupadest tühjad.

★

Ühendriikide poliitiline süsteem paneb ameeriklaste sõbrad sageli kahetsevalt pead vangutama ning nende vaenlased kahjurõõmsalt naeru pidama. Huvitavaks ja tabavaks näiteks selle kohta on presidendi ja valitsuse otsus radariseadmetega varustatud luurelennukite müümiseks Saudi Araabiale, millele tekkis tugev vastuseis Kongressis.

President Reagan ja välisminister Haig on nende lennukite müümise vajadust mitmel korral põhjalikult avalikkusele selgitanud, toonitades, et see tehing on oluline Ühendriikide julgeoleku seisukohast lähtudes, samuti Pärsia lahe ranniku suuremate õliallikate puutumatuse kindlustamiseks. Tehingu vastased lähtuvad Iisraeli ja nende huvides töötavate Ühendriikide juudi organisatsioonide ja mõjuvõimsate ringkondade seisukohtadest, kinnitades, et moodsate luurelennukite andmine Saudi Araabia käsutusesse võib kujuneda ohtlikuks Iisraeli julgeolekule.

Ja nii need vaielused on käinud edasi-tagasi. Ajakirjandus ja teised massimeedia vahendid on omistanud sellele piikide murdmisele tunduvalt suurema tähelepanu kui teistele palju tähtsamatele ja

VALVEARST NÄDALALÕPUL

7. ja 8. nov.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

14. ja 15. nov.
dr. H. Tari, tel. 922-3824

Suur tunnustus noorele eesti heliloojale

Elma Miller sai oma kompositsiooni eest Kanada Heliloojate ja Kirjanike Ühingu auhinna

Kanada Heliloojate ja Kirjanike Ühingu (Composers, Authors and Publishers Association of Canada) auhinna Kanada heliloojatele määratud loomingu eest suurtele orkestritele võitis noor andekas eesti helilooja Elma Miller, keda väärtustati kolmanda auhinnaga. See auhind on Sir Ernest MacMillan Award in Composition kolmele kanada heliloojale, kelle tööd on välja valitud kõigi sissesaadetud tööde hulgast.

KRISTI ALLIK

„Vaba Eestlases" nr. 75 oli avaldatud artikkel „Vajatakse toetusi „Kalevipoja" lavastamiseks", mille juurde oli lisatud foto allkirjaga Kristi Allik. Nüüd selgub, et kiire toimetusetöö tõttu on kogemata artikli juurde lisatud Kristi Alliku nime all ühe teise isiku pilt. Toimetus vabandab ning avaldab käesolevaga õige Kristi Alliku foto.

Elma Miller võitis auhinna magistrikraadi taotlemiseks loodud kompositsiooniga „Genesis" (Maailma algus). Selle auhinna võitjana on ta esimene eesti helilooja, kes sellise tunnustuse on saavutanud.

Tema kompositsiooni õpetajad Toronto ülikoolis olid: Walter Buszynski, John Beckwith, John Weinzweig ning John Chowning, California Stanford Ülikoolist kompuuter muusika alal. — Tema nõuandja teesi loomises magistritöö kirjutamisel oli Lothar Klein.

Auhinna üleandmine toimub 5. novembril Torontos C.A.P.A.C. poolt.

Elma Miller loodab, et ta helitöö tuleb esitamisele lähemal ajal. Praegu on ta tegev Ontario Arts Councili poolt tellitud töö loomisega National Youth Orkestrile, mis valmib tuleval suvel.

Muuhulgas on Elma Miller ka muusikaarvustajaks Hamiltoni Mc Master Ülikooli üliõpilaste ajalehele „The Silhuette" juures.

Tema loodud tööde hulgas on ka üks väga huvitav klaverisoolo „Minnemata", loodud ühe surnud lapse mälestuseks . . . . See töö on tellitud pianist dr. Elaine Keilloni poolt, kes on selle mänginud helilindile. Töö eest tasus heliloojale Ontario Arts Council.

„Minnemata" on esitatud Ottawas, St. Thomases, Hamiltonis ja Inglismaal.

Arvustajatelt see töö on leidnud hea vastuvõtu. Elma Miller loodab, et selle töö esitab ka mõni eesti pianist. Tema teisi helitöid on esitatud Torontos, Londonis, Hamiltonis, Ottavas, Montrealis, San Franciscos ja Inglismaal.

Elma Miller on abielus Hamiltoni Ülikooli prof. Aadu Pilt'iga ja harrastab oma kodus lillede ja taimede kasvatamist. Ta kodu on kui kasvuhoone, täis õisi ja rohelust.

ELMA MILLER
Foto: Randolf Rhodes

Venelased lämmatavad Tallinna

Eestlasi oma pealinnas ainult 51,5 protsenti

STOKHOLM (EPL) — Kui kaugel on venestamine Eestis? Senini avaldatud rahvaloendite andmed on tõendanud pidevat mitte-eestilise elemendi kasvu, seda eriti aga pealinnas Tallinnas, mis mõjub erilise „magneedina" slaavi sisserändajaile.

Kodumaalt Eesti Päevaleheni jõudnud viimased andmed rahvuslikest suhetest näitavad selgelt ohtu, et eestlased on jäämas Tallinnas vähemusse: 1979-ndal aastal oli statistikas eestlasi veel 51,5 protsenti, muu osa olid muulased, nende seas puht vene rahvusest 38,2 protsenti. Kui aga vaadelda Tallinna töövõimelist elanikkonda, siis on muulased juba eestlastest möödas: 47,8 protsenti eestlasi, 31 venelasi ja 12,4 muid Venemaa rahvusi.

Arvudes oli Tallinnas 441 800 elanikku, kellest 227 376 eestlased, 168 513 venelased, ülejäänud muudest rahvustest.

Kogu Eestis elas 1 464 476 elanikku. Neist oli 64,7 protsenti või 947 812 eesti rahvusest, 27,9 protsenti või 408 788 vene rahvusest, ülejäänud muud muulased. Kui vaadelda töövõimelist elanikkonda eraldi, siis oli nendes vanustes eestlasi 59,8 protsenti, venelasi 31,0 protsenti ja teisi 9,2 protsenti.

Silma torkab venelaste koondumine nii Tallinnas kui mujal teatud rajoonidesse.

Tallinn on jaotatud neljaks rajooniks, millistest nn. Kalinini oma on venelaste linnaosa — neid on seal 46,4, eestlasi ainult 40,6 protsenti (arvestuses ei ole teisi rahvusi loetud venelasteks, need tulevad peale nende). Eestlaste protsent on suurim Lenini nimelises rajoonis — tervelt 62,3 protsenti, järgneb Oktoobri rajoon 56,9 protsendiga.

Mujal on „vene linnadeks" Sillamäe 85,7, Narva, 85,1, Paldiski 72,9 ja Kohtla-Järve 59,3 protsendi venelastega, millele vastavalt lisandub 10,10; 23,9; 10,0; 23,9 ja 14,3 protsenti muid mitte-eesti rahvusi.

Kõige eestilisem linn on hiidlaste Kärdla, kus 3426-st elanikust on tervelt 92,4 protsenti eestlased ja ainult 5,5 protsenti pärisvenelasi.

Järgneb Põlva 92,3, Elva 91,1, Rapla 90,5, Türi 90,4, Kuressaare 90,0, Viljandi 87,0 jne.

Toome alljärgnevalt võrdleva tabeli, milles on aga arvuliselt fikseeritud vaid eestlased ja venelased, mitte teised rahvused. Nende osa on kerge arvestada kui kaks esimest liita ja maha arvata 100-st protsendist:

Rahvuslikud suhted Eestis 1979

	üldse	eestlased	%	venelased	%
Eesti	1.464.476	947.812	64,7	408.788	27,9
Tallinn	441.800	227.376	51,5	168.513	38,2
Kalinini raj.	123.607	50.193	40,6	57.314	46,4
Lenini raj.	105.576	65.755	62,3	31.530	29,9
Mere raj.	69.798	32.462	46,5	29.889	42.9
Oktoobri raj.	129.706	73.808	56,9	43.981	33,9
Kohtla-Järve	72.699	19.197	26,4	43.911	59,3
Pärnu	54.051	36.748	74,1	10.540	19.5
Sillamäe	16.157	689	4,3	13.847	85,7
Narva	72.783	3.538	4,9	61.938	85,1
Tartu	104.381	77.597	74,4	21.530	20,6
Valga	18.474	10.052	54,4	6.164	33,4
Viljandi	22.368	19.469	87,0	2.013	9,0
Võru	16.767	13.783	83,8	2.388	12,9
Jõgeva	5.387	4.554	84,5	544	10,1
Kuressaare (Kingissepa)	14.207	12.783	90,0	1.076	7,6
Paide	9.641	8.363	86,7	806	8,4
Türi	6.626	5.989	90,4	397	6,0
Põlva	4.817	4.446	92,3	234	4,9
Rakvere	19.011	14.550	77,8	3.326	17,5
Tapa	10.851	4.684	43,7	4.460	41,1
Rapla	5.599	5.070	90,5	345	6,2
Elva	6.358	5.794	91,1	389	6,1
Haapsalu	13.035	10.593	77,5	3.050	18,0
Keila	7.197	5.573	78,5	1.191	16,6
Paldiski	7.311	233	3,2	5.326	72,9
Kärdla	3.426	3.167	92,4	187	5,5

Salme Aareandi Luterliku Nõukogu abiesimeheks

Kadunud saadik Torma koos dr. Tauliga olid esimeseks Luterliku Nõukogu Inglismaal asutajaiks liikmeiks 1948. a. Saadik Torma jäi selle nõukogu liikmeks kuni surmani, 1971. a. EELK sinod Inglismaal valis siis tema järglaseks usuteadlase mag. Salme Aareandi. Üle kümne aasta selle nõukogu liikmena on S. Aareandi innukalt olnud tegev Luterliku Nõukogu töös, eriti selle teoloogilises komitees. Ta on esitanud Luterliku Nõukogu Saksamaa Kirikupäevadel. Luterlikku Nõukogusse kuuluvad järgmised luterlikud kirikud, respektivad sinodid Inglismaal: eesti, läti, norra, poola, rootsi, saksa, soome, ungari ja ühendatud inglise-keelne luterlik kirik. Käesoleval suvel lahkus abiesimehe kohalt rootsi praost Sven Evander puhkepalgale mineku tõttu. Tema asemele valiti 12. septembril sel aastal Luterliku Nõukogu abiesimeheks mag. Salme Aareandi. Olgu nimetatud, et a on esimene naine Luterliku Nõukogu juhatuse koosseisus.

Dr. Taul on olnud juhtivalt tegev Luterliku Nõukogu juhatuses selle asutamisest peale, töötades veelgi selle laekurina ja on valitud Luterliku Nõukogu Inglismaal eluaegseks aupresidendiks.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

olulisematele probleemidele, millest võib järeldada, et Ühendriikide massimeedia vahendid on väga tihedalt juudi rahvusgrupi kontrolli all. Veelgi häirivam on lugeda, et Ühendriikide president, kellel tuleb päev-päeva kõrval lahendada ja pead murda paljude oluliste sise- ja välispoliitiliste probleemide pärast, peab oma aega raiskama selleks, et ta kutsub iga senaatori üksikult oma juurde Valgesse Majja ja katsub neile individuaalselt selgeks teha milline tähtsus on Ühendriikide tuleviku ja julgeolekuseisukohalt luurelennukite Saudi Araabiale levereerimise tehingul.

Kogu see tehing oli enne lõpliku otsuse tegemist senatis tohutult üles puhutud ja üle dimensioneeritud ja tekib paratamatult küsimus — kas Ühendriikide presidendil ja valitsusel ei ole tõesti võimalik ühte piiratud ulatusega probleemi lihtsamalt ja praktilisemalt lahendada kui sellise ülepingutatud ja ülereklaamitud spektaakliga.

AMI

Saarlaste pühe Long Islandil

Saarte rahvaste järjekordse kogunemise puhul korraldas Eesti Apostliku Õigeusu Kogudus Long Islandil Eesti Kodus pühapäeval, 11. oktoobril jumalateenisuse. Praost-ülempreester E. Lepik Kanadast meenutas oma jutluses kodumaalt lahkumise viimaseid päevi oktoobris 1944 ja viimaste paatidega lahkujaid kodusaarelt. „Igavene mälestus" koorihelide saatel mälestati langenuid ja viimastel aastatel lahkunuid. Solistide tasemega laulukoori liikmeid oli tulnud Kanadas — Elena Villard ja Tamara Norheim, New Jerseyst — Heinz Riivald ja Herman Lahesalu-Lane, New Yorgist — Tamara Khalili ja Long Islandilt — Harita Müürisepp, koori juhatas Albert Vaart. Jumalateenistusele järgnes ühine koosviibimine millest võttis osa ligemale 70 inimest.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Trudeau manitseb kokkuhoiule

Kanada peaminister Pierre Trudeau pidas möödunud kolmapäeval Torontos liberaalide partei toetuseks korraldatud lõunasöögil kõne, milles ta kutsus üles kogu rahvast inflatsiooni vastu võitlema. Trudeau võttis omaks, et kanada rahvas on segaduses ja häiritud valitsuse majanduspoliitika pärast, kuid ta väitis, et Kanada majanduslik olukord ei ole teiste rahvaste majandusliku olukorraga võrreldes sugugi nii halb kui seda arvatakse. Peaminister pühendas peaaegu kogu oma pika kõne majanduslikele küsimustele, mida peetakse ettevalmistuseks uuele riigi eelarvele, mis tehakse avalikkusele teatavaks 12. novembril.

Ernst Öpiku teooriad briti teoses

Inglismaal ilmus raamat komeetidest ja teistest taevakehadest, nimega: „The comet is coming". Autor: Nigel Calder. Kirjastus: British Broadcasting Corporation.

Kuna kuulus Halley komeet on perioodiliselt tagasiteel päikese poole ja peaks olema nähtav 1896, on raamat mõnes mõttes ajakohane.

Raamatus käsitletakse (alguses ga lk. 59) ka eesti teadlase Ernst Öpiku teooriat komeetidest ja väikeste taevakehade pilvest, mis ümbritseb päikesesüsteemi. Selle Ernst Öpiku teooria on omaks võtnud ja edasi arendanud Hollandi astronoom Jan Oort. Nigel Calder nimetab sellepärast seda päikesesüsteemi ümbritsevat väikeste taevakehade pilve: „the fabolous Öpik — Oort Cloud", ehk lühendatult „Öoo Cloud". Ja sellest pilvest ongi pärit komeedid ja meteoorid. Komeedid on enamasti kui suured lumepallid, milledes on liiva ja kive.

Kui päike komeedilt lume ära sulatab, jäävadki järele ainult kivid. Neid kive kutsutakse apolloobjektideks, ehk lihtsalt apollodeks. Ernst Öpik on ammu väitnud, et apollod on surnud — ehk õigemine: kustunud komeedid.

Komeetide avastajaks võib saada igaüks, kellel kannatust öösel taevast vaadelda. (EPL).

Eesti raamatuid adventistide ülikoolile

Õpetaja Eduard Mägi annetas Loma Linda-Riverside adventistide ülikoolile ingliskeelse W. Tomingase „The Soviet Colonization of Estonia" ja A. Viirlaidi „Graves without Crosses". Neist esimene on ülikooli raamatukogu ajaloo osakonnas ja teine ilukirjanduse osak. Kui ainsaid raamatukogus, ei ole need laenutatavad, vaid määratud kasutamiseks kohapeal.

Ülikooli ajakiri „La Sierra Today" sügisnumber toob foto E. Mägi poolt raamatute üleandmisest ülikooli presidendile dr. V. Norskov Olsenile, kellega õp. E. Mägi tuttav juba 1931. a. Taanis toimunud kohtamisest Põhja-Euroopa adventkirikute noorsookongressi ajal. Leht kirjutab, et E. Mägi on Adventistide Koguduste Eesti Liidu endine esimees, antakse Eesti asukoht ja märgitakse ka E. V. praegune okupatsiooni olukord.

Ameerika ajaleht:

Vene rakettide tulistamisalused Soome piiri lähikonnas

HELSINGI — Ameerika ajakiri „Aviation Week & Space Technology" väidab, et N. Liit ehitab liikuvaid rakettide tulistamisaluseid Soome piiri lähedale, rakettide katsebaasina tuntud Plesetskisse. Soome peastaap ei taha sellele artiklile omapoolseid arvamusi lisada. Kindralleitnant Aimo Pajunen ütles, et Soomel pole vaja osa võtta suurriikide vahelisest diskussioonist sõjalisis küsimusis. Teiseks ei ole Soome peastaabil mingeid tähelepanekuid nimetatud rakettide tulistamisaluste ehitamisest.

Ameerika sõjaväeline ajakiri väidab, et need andmed pärinevad USA salaluureallikatest, millede põhjal liikuvate tulistamisaluste ehitamine toimub Plesetskisse, Moskvast loodesse.

Selles piirkonnas on ajakirja teateil kõrvalraudteid, mida mõned vaatlejad peavad venelaste rakettide peitekohtadeks.

Ajaleht kirjutab, et N. Liit on juba ammu vaikselt ehitanud oma MX-tulistamisaluseid, kuna USA samal ajal vaidleb oma rakettide valmistamise ja paigutamise üle.

Soome õhujõudude luureohvitser L.-O. Fredrikson ütles, et Plesetsk pole soomlasile tuntud, kuna sinna pole kunagi korraldatud ametlikku külaskäiku. Kohta tuntakse Soomes lähemalt satelliitide väljatulistamise kohana. Sealt on lastud nädalati rakette, milledest mõni on ka nähtaval olnud Soomes.

Täheteaduslikus ühingus URSA-s räägitakse, et Plesetskis asetseb maailma kõige aktiivsem ja satelliite sagedamini avarusse saatev maailmaruumikeskus.

N. Liit pole kunagi ametlikult teatanud, kus asub nende maailmaruumikeskus, aga see on satelliitide lennumarsruutide järele otsustades umbes 500 kilomeetri kaugusel Soome piirist.

URSA arvab, et sealt maailmaruumikeskusest saadetakse lisaks ilma ja sidepidamise satelliitidele üles ka sõjalisi tehiskehasid.

Maailmaruumikeskus on olnud tegevuses juba 15 aastat ja seda nimetatakse idanaabri Põhja kosmodroomiks, kust tulistatakse nädalas 1—2 satelliiti, millest Soomes on nähtud 12.

Läänemaailma satelliitide kaudu saadud õhufotode abil on pearaja kõrval olevais ehitustes arvukalt tagavaraosasid, kuhu viivad raudtee haruliinid.

VABA EESTLANE

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadas:
Aastas	$38.—	$42.—
Poolaastas	$21.—	$23.—
Veerandaastas	$11.—	$12.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$61.—	$67.—
Poolaastas	$33.—	$35.50
Veerandaastas	$17.—	$18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $76.—, poolaastas $38.—, veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 50 senti
Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"
Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „....." ..... 19.... . Tellimise katteks lisan $ ..... sinijuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).
Nimi .....
Aadress .....

Nr. 77

mentaarid

ideoloogid on hädas. ult N. Liidus ja ta satel-, vaid ka kommunistlikus us kommunism on raken- öningal määral erinevalt süsteemist, kuid baseerub samadele printsiipidele. ib siis kui marksistliku a pankrotti läinud kom- d võimumehed hakkavad tuge kapitalistlikkudes käibel olevate eraalgatus- aettevõtluse majandusli- a'ustest ja satuvad seal- ttekujutamata raskustele. eloomustab eriti kujukalt re kolhoosniku Yan Xiao- us, mis näitab kuidas stid on sattunud oma ma- organiseerimisel tupikus- soomülkasse, kust seda ski bulldooser ei suuda ada.
iaoyun on energiline ja et- mees, kes haris hoolega selt tema kasutada antud põllulappi ja müüs sügisel ni teravilja riigile. Yan'il a suured plaanid tehtud, adud rahaga peale hakata unistuseks oli jalgratta. Ta sai aga rabava üllaliseks kui talle selgus, et s kauplusis jalgrattaid ei ole ja ta võib vaevaga ja kogutud rahaga ainult etsa kolhoositoa seinu ta- da. Yan'i lugu puutus kokparteimeeste kõrvu ja lõjalehtedesse. Asja hakati ja siis selgus, et Yan'i maakond on õigustatud
Shangaist jalgrattavabri- l aastal 110 jalgratast, mis a saadetakse. Kummalisel lähevad aga kõik need jalgteel kaduma ja kohalikud peavad oma viletsatele iele uued pooledtallad alla ja jalgsi isegi kõige pike- d läbi marssima.
algrattalugu näitab, et kaike võtete kasutamine Hiianduselus ei anna soovitud si, kuna suuremate pingutusjatele pole midagi nende vaeva eest vastutasuks anna ja teiste kommunistlike majandus, mis eriti ilmneb ola praeguses olukorras, ab seda vana lugu linnust t tõrvatud katusel, kes tõmba lahti kuid siis jäi nokk a kui ta tõmbas noka lahti, a kinni.
majanduse produktsiooni damiseks on Hiina praegune d uuenduste propageerija Xiaopingi juhtimisel jaganud side põllumaast umbes 15 nti kolhoosnikele eramaa eks, mida kolhoosnikud higi vaga harivad ja sellega põlanduse produktsiooni tundstavad. Uue poliitika tulemun maaelanike tulud viimase aasta jooksul 81 protsendi õusnud, kuid kurb lugu seilles, et kolhoosnikel pole teerahaga midagi peale hakata, on tarbekaupadest tühjad.

★

ndriikide poliitiline süsteem ameeriklaste sõbrad sageli sevalt pead vangutama ning vaenlased kahjurõõmsalt pidama. Huvitavaks ja tabanäiteks selle kohta on presija valitsuse otsus radariseadga varustatud luurelennukite niseks Saudi Araabiale, milekkis tugev vastuseis Kongsident Reagan ja välisministaig on nende lennukite müüvajadust mitmel korral põhlt avalikkusele selgitanud, tades, et see tehing on oluline driikide julgeoleku seisukohlähtudes, samuti Pärsia lahe ku suuremate õliallikate puutuse kindlustamiseks. Tehingu sed lähtuvad Iisraeli ja nende des töötavate Ühendriikide organisatsioonide ja mõjusate ringkondade seisukohtakinnitades, et moodsate luurekite andmine Saudi Araabia tusesse võib kujuneda ohtliIisraeli julgeolekule.
nii need vaielused on käinud si-tagasi. Ajakirjandus ja teimassimeedia vahendid on stanud sellele piikide murdmitunduvalt suurema tähelepanu teistele palju tähtsamatele ja

(Järg lk. 3)

Kallist kolleegi

dr. PRIIT PAAS'i

leinab

PÕHJA-AMEERIKA EESTI ARSTITEADLASTE SELTS

Manalasse varisenud sõpra

dr. PRIIT PAAS'i

leinavad

LENNUVÄEPOISID ÜLE MAAILMA

Armast endist kirikukaaslast ja sõpra

dr. PRIIT PAAS'i

mälestab kurbuses

AUGUST KUBJA

Meie südamlik kaastunne ELMAR'ile perekonnaga abikaasa ja ema

HILJA ENDREKSON'i

surma puhul

ENDISED EESTI LENNUVÄELASED

Kallist lähedast sõpra

OLGA KULDNER'it

mälestavad sügavas leinas

IRENE ja PAAVO LOOSBERG

Südamlik tänu sõpradele ja tuttavatele, kes minu armsa abikaasa

VENDE TARK'a

kirstupanekust ja matusetalitusest rohkearvuliselt osa võtsid ja tema viimsele teekonnale saatmist lilledega kaunistasid, ajalehe veergudel ja kirjateel mälestasid ja minule kaastunnet avaldasid. Eriline tänu praost O. Puhm'ile ja dr. R. Toi'le.

ABIKAASA

Murray E. Newbigging

MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director

723 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)

Helistada tel. 489-8811 ☎ 489-8002

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST

„Cooking Estonian Style"

Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild

430 retsepti ★ Hind koos saatekuluga Can. $ 13.—

Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.

Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

KIRIKUD

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 8. nov. KOGUDUSE LOTERII algusega kell 2 p.l. Loterii kinkeesemed palutakse ära anda koguduse kantseleisse.

Pühapäeval, 15. novembril kontsert-jumalateenistus kell 4 p.l. (kellaaeg vahetatud läti kogudusega). Laulab T.E. Meeskoor, juhatab Charles Kipper.

Pühapäeval, 22. novembril surnutepüha jumalateenistus kell 4 p.l. Armulaud.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

E.E.L.K. PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1 Kiriku tel.483-5347
Õpetaja Oskar Puhm
Hooldaja õpetaja Udo Petersoo
Organist dr. Roman Toi

Pühap., 8. nov. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Teenib piiskop K. Raudsepp. Solistid Margit Viia — sopran, Martin Kiik — harpsicord. Leerieelsed.

Piiblitund kell 10 hommikul.

Ingliskeelne teenistus kell 9.30 homm., pastor Wukash.

KOGUDUSE NÄITEMÜÜK 8. novembril algusega kell 12. Loterii ja einelaud.

15. nov. teenib õp. U. Petersoo.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: teisipäeviti ja neljapäeviti kell 6—8 õhtul.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill,
Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 7. nov. kell 7 õ. PIIBLITUND. Dr. M. Leesment kõneleb teemal: „Efesuse kiri".

Pühap., 8. nov. kell 1.15 p. pühapäevakool täiskasvanuile ja lastele. Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS, kõneleb Allan Laur, Ingrid ja Evert Söderholm — duett.

Teisip., 10. nov. kell 7 õ. PALVE, ÕHTU.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488.

VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 8. nov. kell 10.15 homm. PÜHAPÄEVAKOOL, kell 11 hommikul JUMALATEENISTUS. Kõneleb K. Raid, naiskoor.

Kell 6 õ. NOORTEÕHTU, noorte tunnistused, vokaalansambel, solist Senta Medri.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

---

Balti riigid . . .

(Algus lk. 1)

Balti riikides on tööstuses eriti arenenud alad, mis nõuavad rohkel arvul oskuslikku tööjõudu, nagu elektroonitehnikas.

Põllumajanduse tase, eriti karjapidamise, piimasaaduste, puuvilja ja aedvilja kasvatamise alal on kõrge ja toodang N. Liidu teiste alade elanikkonna varustamiseks kaugelt suurem kui on Blati riikide maa-ala ning elanikkonna suhe N. Liidu teiste piirkondadega võrreldes.

MOSKVA SURVEABINÕUD BALTI RIIKIDES

Nõukogude võim püüab poliitilisi ning religioosseid vabadusi karmide vahenditega maha suruda. Aastakümme tagasi Leedus tekkinud aktiivsus usu alal põhjustas Moskvas suurt rahutust: ühine katoliku usk loob lähemaid sidemeid leedulaste ja poolakate vahel. Moskva mure selles küsimuses suurenes eriti pärast seda kui rahva rahulolematus kommunistliku partei valitsusega on nüüd viinud Poola, nagu Moskvas öeldakse, „anarhia piirini".

Moskva närvilikkus Leedu sündmuste pärast ja otsustavus järsult maha suruda rahvusliku ning kultuurilise separatismi ilmuvusi Eestis ja Lätis tõendab N. Liidu hirmu Balti riikide pärast ja ühtlasi ka otsustavust seda piirkonda kõigi abinõudega oma käes hoida.

Balti riikide osas lõpetatakse analüüs „Nõukogude Liit ja Põhja-Euroopa" järgmise kokkuvõttega:

Nõukogude Liidu poliitika Eesti, Läti ja Leedu suhtes koosneb „piirkonna mõju" takistamise strateegiast. Moskva eesmärgiks on vähendada põhjamaade kultuurilise ning majandusliku mõjutuse võimalusi Balti riikides. Moskva on täiesti teadlik, et niisugune mõjutus koos ulatuslikult levinud etnilise ning religioosse separatismiga ja poliitilise natsionalismiga võib põhjustada ohtlikke poliitilisi komplikatsioone kergelt murenevas paljurahvuslises impeeriumis.

Arvesse võttes tihedat kontakti põhjamaade rahvaste, eriti Rootsi ja Soome ja Balti riikide, eriti Eesti ja Läti vahel, ei ole põhjamaade mõju takistamine nõukogudele kerge ülesanne.

Ülevaates on avaldatud Põhja-Euroopa maakaart Eesti, Läti ja Leedu territooriumide märkimisega ja kümmekond fotot põhjamaade ning N. Liidu kaitsejõududest ning riigitegelastest.

Agr. Osvald Lepik

IN MEMORIAM

Agronoom Osvald Lepiku süda lakkas tuksumast 18. oktoobril. Meie, elavad, ei saa nagu uskuda, et Sina meie keskel enam ei viibi. 21. oktoobril saadeti lahkunu Vana Andrese kirikust viimsele puhkepaigale York surnuaeda arvuka leinajate kogu poolt.

Agr. Osvald Lepik sündis 13. veebruaril 1908. a. Tartumaal Palamusel, Tootsi Järvepera talu perepojana. Lõpetas Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Tartu Ülikooli Põllumajandusteaduskonna Agronoomiaosakonna. Diplomitööd kaitses 1935. aastal. Kuulus aastaid Tartu Ülikooli Akadeemilisse Meeskoori. 1935. a. asus tööle Tartu linnale kuuluva Anne mõisa valitsejana, samalajal olles sealse vanadekodu juhatajaks. Hiljem oli ka Jaama ja Ropka mõisade valitsejaks.

1944. a. sügisel lahkus oma armastatud kodumaalt, kus oli töötanud edukalt põllumajanduse juhtimisel ja tootmisel. Koos abikaasa ja pojaga saabus ta üle Austria Saksamaale. Pärast vahepeatusi leidis uue ajutise kodu Geislingenis, kus oli tegev laagri administratsioonis.. 1948. a. novembris viis tee koos perekonnaga Kanadasse. Siin asus Ottawas tööle tolleaegse föderaalvalitsuse ministri C.D. Howe juures aednik-autojuhina. Järgnevalt asub agr. Osvald Lepik Torontos tööle ehitusalal. Uueks töökohaks on Esto Construction Company, kus saavutab töödejuhataja töökoha. Siin töötab ta kuni pensionile minekuni. Ka võõrsil ei unusta ta laulu, kuuludes Vana Andrese Koguduse koori kuni surmani. Akadeemiliselt kuulus lahkunud Korp! Rotalia perre.

Agr. Osvald Lepik oli tubli töömees kodumaal õpitud erialal, samuti ka siinsel uuel elukutsel. Ta oli mitmekülgsete huvidega ja avara silmaringiga, tagasihoidlik, täpne, korrekte, selge sõna ja mõttega. Olles nõuandjaks ja moraalseks ning vaimseks toeks paljudele. Kõrgelt hinnatud ja lugupeetud oma kaastööliste keskel. Ta kandis südames vaba eesti tuld. Oli kindel selles, et kord tõuseb kodumaale jälle vabaduse päike.

Mõttes, sõnas ja teos andis ta oma kodumaale, perekonnale, sugulastele, akadeemilisele organisatsioonile, kaastöölistele ja sõpradele tubli eesti mehe panuse. Leinav abikaasa, poeg perekonnaga, sugulased, korp! Rotalia pere, agronoomid ja põllumehed, sõbrad, töökaaslased ja tuttavad ütlevad Sulle unustamatu armas Oss — puhka rahus siinses võõramaa mullas! Mälestus Sinust elab edasi meie keskel.

Eino Kuris

Kreml meelitab Kreekat

Washingtonis oodatakse Kreeka uue valitsuse välispoliitilisi aktsioone

BONN — Lääne-Euroopa vasakpoolsetes poliitilistes ringkondades võeti Kreeka sotsialistide võit äsja toimunud üldvalimistel vastu suure rahuldustundega. Ühendriikide valitsus on asunud Kreeka uue valitsuse suhtes äraootavale seisukohale, tundes erilist muret uue peaministri Andreas Papandreo ähvarduste pärast NATO-st lahkumiseks. Moskvas loodetakse Kreeka uue valitsusega lähema koostöö rajamise võimalusi ja esitati uuele valitsusele kohe ettepanek vastastikuse kahepoolse koostöölepingu sõlmimiseks.

Moskva ettepaneku kohaselt peaksid kreeklased kõrvaldama oma territooriumilt kõik tuumarelvad ning vastutasuks annab Kreml lubaduse, et N. Liit ei tarvita võimalikus sõjas kunagi tuumarelvi Kreeka vastu.

NATO võimud Brüsselis ootavad samuti sündmuste arengut, kuna praegu ei ole veel selge, kuidas ja millal Kreeka uus valitsus kavatseb NATO-st lahkuda.

Washingtonis mainitakse, et uus peaminister Papandreo on viimaste päevade jooksul muutunud järelandlikumaks Ühendriikide sõjaliste baaside suhtes Kreekas kuigi ta valimiskampaania ajal nõudis nende likvideerimist.

Kreekas toimunud parlamendivalimiste lõplike andmete kohaselt anti sotsialistidele 48,8 protsenti äraantud häältest, millega nad said 174 kohta 300-liikmelises parlamendis. Parempoolsele uusdemokraatlikule parteile, kes seni oli võimul, anti 35,93 prots. häältest, mis on kuus protsenti vähem kui eelmistel valimistel.

Kolmandale kohale tuli kommunistlik partei, keda eelistasid 10,96 protsenti valijatest.

Kommunistid said parlamendis 13 kohta, kaks kohta rohkem kui eelmistel valimistel.

Suurem vandeselts paljastamisel

Islami ekstremistid kavatsesid kujundada Egiptusest teise Iraani

KAIRO — Egiptuse võimud mainivad, et islami fundamentalistid on rajanud Egiptuses suurema vandeseltsi, kelle eesmärgiks on Egiptuses samalaadse range rezhiimi rajamine nagu see eksisteerib praegu Iraanis. Valitsus teeb suuremaid pingutusi selle vandeseltsi ja tema pooldajate likvideerimiseks, arreteerides sadu inimesi, keda süüdistatakse valitsuse kukutamise plaanides.

Ehkki president Sadati mõrvamise telgitagused ei ole veel täielikult selgunud, on siiski avalikkuse ette pääsenud ühte-teist politseilise uurimuse seniste tulemuste kohta. Kui valitsuse ringkondadest esialgu mainiti, et president Sadati mõrvamine plaanitseti ja teostati ühe väikese grupi poolt,

siis nüüd on asutud hoopis teisele seisukohale ning presidendi mõrvamisega seotakse islami ekstremistide suuremad grupid,

kellede eesmärgiks oli Egiptuses rajada Iraani eeskujul ranget islami rezhiimi.

Egiptuse siseministeeriumist saadud viimaste päevade informatsiooni põhjal on politseil mitmel juhul olnud tulevahetusi islami ekstremistidega. Valitsuse eemärgiks on likvideerida neid äärmuslasi nende vangistamisega

ning tembeldada nad rahvamassside silmis antisotsiaalseteks elementideks ja Egiptuse hauakaevajateks, kellede vastu tuleb kõigi vahenditega võidelda.

Otsitakse Jüri Mandre loomingut

Mandre muusikafondil ilmus trükis Jüri Mandre koorilaulude kogu. See sisaldab tema sega-, mees- ja naiskoori laule. Jüri Mandre koorilooming puhkes raskustes ja kodumaalt lahkumise paine all. „Jõulutäht" peaks olema rõõmus jõululaul, on aga selle asemel traagiline meeleolukajastus esimestest jõuludest kaugel kodumaast.

Sellele järgnevad „Ööd hämaral", „Samblane katus" ja „Mu kodu", — täis tundetihedaid mälestusi kaugest kodumaast ja maha jäänud kodust. Siis tekib Jüri lauludesse trots ja viha aga ka kindel lootus ja usk kodumaa taasvabanemisse. Seda väljendavad laulud „Vabaduse varjutus" ja „Ma kuulutan." Need annavad aga varsti ruumi rahulisele ja uue eluga kohanemisel armastus-romantikale lauludes „Lõikuskuul" ja „Neidiseid kirjukleidiseid". Helisevaks mälestusmärgiks on tema abikaasa surma puhul loodud laul „Helisev lein." „Sind armastan" (T.l.18), „Olen rändaja" ja „Oh saada mind" on vaimulikest lauludest väga tõsisekoelised ja täielise usulise veendumusega kirjutatud.

Jüri Mandre loomingust on läinud palju kaduma. Ta ei ole kahjuks oma varasemast heliloomingust jätnud endale mingeid koopiaid. Nii on läinud kaduma tema saatemuusika Seljaru nukuteatri etteka nnetele. Neid on olnud kolm: „See oli unenägu" (1946), „Muinasjutt" (1948) ja „Seitse ainsa hoobiga" (1949).

Tema poolt loodud muusikast filmile „Seitse vihta" on olemas noodid ainult laulule „Saabub aeg". Ülejäänud muusika noodid on läinud kaduma.

Kas teab keegi midagi Mandre laulust „Suvelaul"? On olnud jutte, et Mandre on loonud sellise laulu. Muusikafondil pole aga midagi kindlat selle kohta teada.

Veel on olemas laul „On kallis mulle kodupaik", millel on kitarri saade ja mida peetakse Jüri Mandre helitööks. Kas leidub kedagi kes võiks selle laulu kohta muusikafondile anda täpsemaid andmeid?

Muusikafond palub, kui kellelgi leidub veel mõni Mandre helitöö või soololaul mis ei ole senini trükitud tema heliloomingu tööde hulgas, saata selle noot või selle äratõmme Mandre muusikafondile et neid praegu koostamisel olevas uues soololaulude vihikus trükis jäädvustada.

Noodid palume saata aadressil: Mandre Music Fund, Inc., 3601 Elmora Ave, Baltimore, MD 21213, U.S.A.

„VABA EESTLANE"

on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

ekat

eka uue
oone

poliitilistes ringkondades
üldvalimistel vastu suure
snud Kreeka uue valit-
erilist muret uue peami-
st NATO-st lahkumiseks.
lähema koostöö rajamise
epanek vastastikuse kahe-

mpaania ajal nõudis nen-
eerimist.
s toimunud parlamendi-
lõplike andmete kohaselt
ialistidele 48,8 protsenti
häältest, millega nad
kohta 300-liikmelises pär-
Parempoolsele uusdemo-
le parteile, kes seni oli
anti 35,93 prots. häältest,
kuus protsenti vähem kui
valimistel.
ndale kohale tuli kommu-
partei, keda eelistasid
rotsenti valijatest.
istid said parlamendis 13
ks kohta rohkem kui eel-
alimistel.

aljastamisel

id kujundada

et islami fundamentalistid
kelle eesmärgiks on Egip-
nagu see eksisteerib prae-
i selle vandeseltsi ja tema
du inimesi, keda süüdis-

raani eeskujul ranget is-
hiimi.
se siseministeeriumist saa-
naste päevade informatsi-
jal on politseil mitmel ju-
ud tulevahetusi islami
stidega. Valitsuse eemär-
ikvideerida neid äärmusla-
vangistamisega
embeldada nad rahvamas-
silmis antisotsiaalseteks
ntideks ja Egiptuse hauа-
jateks, kellede vastu tu-
igi vahenditega võidelda.

BA EESTLANE"

valvel eestlaskonna
üldhuvide eest!

uludes „Lõikuskuul" ja
id kirjukleidiseid". Helise-
lestusmärgiks on tema abi-
urma puhul loodud laul
lein." „Sind armastan"
„Olen rändaja" ja „Oh
ind" on vaimulikest laulu-
ga tõsisekoelised ja täielise
veendumusega kirjutatud.
Mandre loomingust on läi-
ju kaduma. Ta ei ole kah-
na varasemast heliloomin-
nud endale mingeid koopi-
on läinud kaduma tema
usika Seljaru nukuteatri et-
tele. Neid on olnud kolm:
unenägu" (1946), „Mui-
(1948) ja „Seitse ainsa
" (1949).
poolt loodud muusikast
„Seitse vihta" on olemas
ainult laulule „Saabub
lejäänud muusika noodid
d kaduma.
tab keegi midagi Mandre
„Suvelaul"? On olnud jut-
Mandre on loonud sellise
uusikafondil pole aga mi-
dlat selle kohta teada.

on olemas laul „On kaliis
odupaik", millel on kitarri
mida peetakse Jüri Mand-
tööks. Kas leidub kedagi
ks selle laulu kohta muu-
bile anda täpsemaid and-

ikafond palub, kui kellelgi
veel mõni Mandre helitöö
lolaul mis ei ole senini trü-
ma helilooming tööde hul-
ta selle noot või selle ära-
Mandre muusikafondile et
raegu koostamisel olevas
ooloJaulude vihikus trükis
tada.

did palume saata aadressil:
Music Fund, Inc., 3601
Ave, Baltimore, MD
U.S.A.

Vene allveelaev Rootsi sõjasadama lähedal karil

Spionaazhilaeva retk Rootsi territoriaalvetesse lõppes avariiga

STOKHOLM — Möödunud teisipäeva öösel vastu kolmapäeva Rootsi territoriaalvetes Karlskrona sõjasadama lähedal karile jooksnud N. Liidu allveelaev istus esmaspäeva, 2. novembri hommikul ikka veel karil ja laeva saatus oli selgumata. Viimaste teadete kohaselt oli laeva komandör Pjotr Guzin nõus maale tulema ja Rootsi võimudele Stokholmist kohale saabunud vene saatkonnaametnike juuresolekul seletuse andma, kuidas ta sattus Rootsi rannikuvetes Rootsi mereväe baasi lähikonnas karidele ja mis põhjustas teda opereerima karidest tulvil ja ohtlikes rannikuvetes. Rootslased on veendunud, et laev tegeles Rootsi rannikul spionaazhiilesannetega ning Rootsi võimud ei luba laeval enne lahkuda kui nad saavad vahejuhtumi kohta laeva komandöri suustusutava seletuse.

Ei ole kahtlust, et vene allveelaevad on ka varematel juhtudel mitmel puhul Rootsi territoriaalvetes spioneerinud, kuid rootslastel ei ole õnnestunud neid tabada või on nad lasknud sihilikult venelastel põgeneda,

vältides seega diplomaatilisi sekeldusi ja pahandusi oma suure idanaabriga.

Seekord ei õnnestunud Rootsi sõjasadama Karlskrona ümbruse vetes luurekäigul viibival allveelaeval siiski kaduda. Laeva takistajateks ei olnud rootsi sõjalaevad, vaid kaljused skäärid, kus allveelaev jooksis karile. Rootslaste andmetel kuulub allveelaev konventsionaalsesse Whisky klassi, kuid on luuretegevuseks varustatud eriseadmetega. Laeva pardal on 56 liikmeline meeskond, nendest kümme ohvitserid. Laeva komandöriks on 35-aastane Pjotr Guzin, kes mainib,

et ta sattus Rootsi vetesse kompassi rikkimineku tõttu.

Rootsi eksperdid väidavad, et see väide ei vasta tõele, kuna Guzin on oma laevaga sooritanud erakordselt keerulisi ja julgeid manöövreid, et pääseda Rootsi rannikuvetesse ainult kuue kilomeetri kaugusele rannajoonest.

Allveelaeva komandör keeldus esialgu Rootsi võimudele lähemate seletuste andmisest ja laevalt lahkumisest. Möödunud nädalavahetusel saadeti N. Liidu saatkonnast Stokholmist kohale kaks diplomaati, et kohapeal küsimust lahendada.

N. Liidu saadik Stokholmis on käinud mitmel korral Rootsi välisministeeriumis, kus ta nõudis, et rootslased annaksid luba vene vedurlaevadele allveelaeva kaljult lahti tõmbamiseks, kuid rootslased keeldusid sellest.

N. Liit esitas Rootsi valitsusele vabanduse allveelaeva Rootsi vetesse sattumise puhul kuid rootslased mainivad, et nad tahavad selget seletust selle kohta, miks allveelaev ilmus Rootsi sõjasadama lähikonnas Rootsi territoriaalvetesse.

Paljud vaatlejad imestavad, et Rootsi rannakaitse ei suutnud allveelaeva sõjasadama piirkonnas luuresõidul olles avastada. Rootslased on kogunud nüüd spionaazhilaeva lähikonda oma sõjalaevu ja rannikule maaväeüksusi, et takistada allveelaeva põgenemist. Sündmuskoha lähedusesse rahvusvahelistesse vetesse on ka venelased toonud sõjalaevu ja vedurlaevu.

VEETKE JÕULUD SOOMES
GRUPILEND TORONTOST HELSINGISSE
$725.
AASTA ODAVAM LEND.

Finnair organiseerib kolm grupilendu jõuluks Torontost Soome.

Valige sobivad kuupäevad väljasõiduks ja tagasitulekuks.

Väljasõidud Torontost:
Reedel, 18. dets., pühap., 20. dets. ja teisip., 22. dets. 1981.

Torontosse tagasisaabumise kuupäevad:
Laup., 2. jaan., esmasp., 4. jaan., laup., 9. jaan. ja pühap., 10. jaan. 1982.

Hinna sisse kuulub bussisõit Torontost Montreali ja tagasi, $40 isikult, koos kohvi ja võileibadega.

Montreal — Helsingi — Montreal reisite suurtes mugavates Finnair DC-10 lennukites.

Sõiduhind lastele alla 12 aasta $362.50 (Nende mõõdukate hindade tõttu 4-liikmeline perekond säästab $842 võrreldes APEX hindadega, kus täiskasvanu piletihinnaks on $862 ja laste $646.50)

Lend peab olema reserveeritud vähemalt 30 päeva enne väljalendu.

Hinna sisse kuulub Kanada lennuväljamaks $12.50 täiskasvanult ja $6.25 lastelt.

Grupisuuruse alammääraks on 10 reisijat.

Allnimetatud reisibürood organiseerivad grupisõidud bussidel Torontost Montreali ja tagasi koostöös Finnair'iga.

Võtke ühendust allnimetatud reisibüroodega või otse Finnair'i bürooga **Torontos**, 8 King St. E., tel. (416) 362-1511

Finnair on ainuke lennuliin Skandinaaviast, mis ühendab Kanadat Soomega ilma vahemaandumiseta.

FINNAIR

Koho International Travel
191 Eglinton Ave. E., Suite 104
(416) 485-9437

Aatco Travel Service
Atria North, Suite A 121
2255 Sheppard Ave. E. Willowdale
(416) 497-3622 Anja Kivinen-Velickovic

Yorkland Travel Ltd.
185 Yorkland Blvd.
Ramada Inn Hotell - Lobby
Willowdale (416) 497-0300

Skytrain Ltd. Tours & Travel
2656 Danforth Ave., Toronto
(416) 690-4922

Neeme Järvi dirigeeris Ottawas

Kandideerib Ottawa sümfooniaorkestri dirigendi kohale

Paari aasta eest kodumaalt väljapääsenud dirigent Neeme Järvi oli möödunud kolmapäeval Ottawa sümfooniaorkestri külalisdirigendiks. Kolmapäeva õhtul enne kontserti toimus National Art Centre salongis shampanja-vastuvõtt kõikidele kontserdist osa võtvaile eestlasile ja külalistele, nende hulgas EKN väliskomisjoni esimees Eneri Taul ja rahvuskultuuri komisjoni esimees Stella Kerson. Vastuvõtul viibisid lühemat aega ka Neeme Järvi abikaasaga, surudes eestlaste kätt, vesteldes lühemalt ja lahkudes, et ettevalmistada kontserdiks.

Kontserdi ajaks olid reserveeritud aukülalistele riiklikud loozhid. Vaheajal pakuti jälle salongis jooke ja pärast kontserti järgnes õhtusöök kuni paarikümnele aukülalisele, millest võtsid osa senaatorid J. Haidasz ja P. Yuzyk abikaasadega, Ottawa National Art Centre direktori abi Bruce Corder, pianist Shura Cherkassy, Neeme Järvi abikaasaga, vastuvõtu organiseerija EKN abiesimees Walter Pent abikaasaga, Daisy Taada, National Art Centre muusikaprogrammi direktor ning teisi.

Õhtusöögil pidas Neeme Järvi auks väga austava kõne National Art Centre direktori abi B. Corder, millele N. Järvi inglise keeles vastas, kuigi ta sõnavara pole veel eriti rohke.

Huvi N. Järvi, kui ühe võimaliku kandidaadi vastu vakantseks saavale Ottawa sümfooniaorkestri juhi kohale oli ilmselt suur ja N. Järvilegi meeldis Ottawa orkester, kellele ta väga kõrge hinde andis.

Kontserdil esitati Sibeliuse „Andante Festivo", Haydni 85. sümfoonia, Tshaikovski klaverikontsert nr. 2, kus pianistiks oli S. Cherkassy, Glinka „Fantaasia-valss" ja eestlase Arvo Pärdi kollaazh „B.A.C.H.". See 12-minutiline helitöö oli väga huvitav ja meeldis ka kanadalastele.

Pärast kontserti anti dirigendile suur kimp tumepunaseid roose eesti rahvusvärviliste lintidega, mille ta emotsionaalselt vastu rinda surus.

Arvestatakse, et kontserdist võttis osa kuni 90 eestlast, nende hulgas teisigi Torontost. N. Järvi viibis möödunud reedel lühemat aega ka Torontos, oodates lennuväljal teise lennuki väljasõitu.

TÄHELEPANU

25. okt. Eesti Majast lahkudes võttis väikesest riidehoiust keegi mees võõra musta mantli.
Helistada 484-9242

Kolimine
•
J. KRULL
•
Wilcox Lake Sauna
PEREKONNA SAUN
464 Sunset Beach Rd., P.O. Box 460
Oak Ridge, Ontario L0G 1P0.
•
Tel. 773-0497

SOBIV JÕULUKINK
ESTO-80 ALBUM
Ülemaailmsed Eesti Päevad Stokholmis
Välis-Eesti väljaandel
Rein Välmo — fotod
Alex Milits — tekst
Suur formaat, 95 lk.
Hind $45.— + saatekulu Kanadas $1.—, USA-sse $1.50.
Saadaval
VABA EESTLASE talitusest

EESTI MAJAS 1. novembril moenäitusel kaotatud OMEGA käekell. AUSAT LEIDJAD palun helistada: 487-0436

Aidake kaasa
„VABA EESTLASE"
levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!

Segakoori meeleoluline balliõhtu

Toronto Eesti Segakoor avas oma 30. juubeliaasta sündmuste seeria kontsert-jumalateenistusega Vancouveris, tähistas seda paar nädalat tagasi aktusega Eesti Majas ja viimase pidulikuma ning meeleolulisema sündmusega juubeliballiga Toronto moodsas Prince Hotelli ballisaalis. Üle paarisaja kooriliikme ja nende sõbra võtsid osa pidulikust sündmusest.

Õhtu avas T. E. Segakoori esimees Alfred Kelder, rõhutades eesti organisatsioonide kaunist kommet oma juubeleid sellise pidulikkusega tähistada, millega antakse seljataha jäänud tööle kõrge väärtuslik hinnang. Ta tervitas Eesti Vabariigi aupeakonsul I. Heinsood abikaasaga, pressi esindajaid ja kaugeid külalisi Euroopast ja Austraaliast. Ta õnnitles ühes lauas istuvaid koori asutajaliikmeid, kellele hiljem igale nelgiõis anti. Kirjaliku luulevormis tervituse oli saatnud endine koori liige Sally Mets lääneranniku lt.

Õhtusöögile järgnevas kavalises osas laulis segakoori naiskoor kaks meeleolulist laulu, esiteks maoride helilooja P. H. Temoana laulu „Eha", mille naiskoorile oli seadnud koorijuht Uno Kook, kes ka ise oli klaveril saatjaks. Teiseks Meta Pruuli „Sääl kus rukkiväli", kus koorisolistiks oli Laine Koost. Laulude sissejuhatuseks lisas teadustaja Nelly Hubel mõned meeleolu kirjeldavad iseloomustused.

Siis kutsuti juurde ka meeslauljad ja ballirõivastes koor laulis kaks laulu U. Kooki juhatusel, esiteks A. Pruuli „Kodumaine kevad" ja teiseks K. A. Hermani rütmika „Marsilaulu".

Hiljem laulis veel sopran Rosemarie Lindau kolm laulu, F. Schuberti „Kibuvitsa lill", aaria Mozarti ooperist „Figaro pulm" ja J. Straussi „Ilusal sinisel Doonaul". R. Lindau võitis oma suurepärase esinemisega ballikülaliste südamed ja paljude nõudmise peale esitas lisapalaks V. Hermani operetist „Võlur", „Heart is calling for me". R. Lindau on praegu suurepärases vormis, esitades painduvalt ja meeldiva tõlgitsusega esitatavad laulud.

Ülejäänud osa oli balliline. Bernhaueri orkester tundis eesti ballikülaliste muusikalisi soove nende meloodilisuses ja tugevuses.

TORONTO LINN

Ajalehtede ja suuremate esemete äraviimine

REMEMBRANCE DAY'l -
kolmapäeval, 11. novembril, 1981

AJALEHTEDE ja suuremate esemete (külmutuskapid, tugitoolid, madratsid, puumaterjal, oksad jne.) äraviimist Ei toimu kolmapäeval, 11. novembril.

Säilitage ajalehed ja suuremad esemed kogumiseks kolmapäeval, 18. novembril, 1981.

Pidage meeles: Torontos on 18 klaas- ja metallnõude kogumise kohta. Lähema informatsiooni saamiseks helistada 367-7742. Septembrikuu jooksul koguti 393 tonni ajalehti, 38 tonni klaasi ja 5,5 tonni plekktoose.

R. M. BREMNER, P. Eng., F.I.C.E.
Commissioner of Public Works
City of Toronto

Solidaarsus taotleb metsikute streikide kontrollimist

VARSSAVI — Poola iseseisva ametiühingu Solidaarsuse juhtkond deklareeris, et ta ei poolda metsikuid ja kontrollimatuid streike ning kavatseb neid piirata. Poola televisioonis ette kantud Solidaarsuse deklaratsioonis kinnitati, et töölised ei lase endilt kunagi ära võtta streigiõigust, kuid streike tuleb koordineerida ja piirata, et need ei viiks vastu kaosele.

Solidaarsuse juhtkond kavatseb streikide piiramise küsimust põhjalikult käsitada 3. novembril toimuval koosolekul ning kaaluda ka distsiplinaarsete karistuste rakendamist nende vastu, kes juhtkonna seisukohti ignoreerivad.

Streigiõiguse täielik äravõtmine töölistelt pidi käsitamisele tulema möödunud nädalavahetusel toimunud Poola parlamendi koosolekul.

Solidaarsus korraldas möödunud kolmapäeval tunniajalise üldstreigi toiduainete nappuse ja valitsuse saamatuse vastu protesteerimiseks. Ametiühingu juhtkonna andmetel võtsid streigist osa ligemale 90 protsenti Solidaarsuse 9,5 miljoni suurusest liikmeskonnast.

Brezhnev meelitab sakslasi

HAMBURG — N. Liidu diktaator Leonid Brezhnev evaldas Lääne-Saksamaa elanikkonna mõjutamiseks järjekordse propaganda-ettepaneku, lubades Lääne-Saksamaa päästa tuumarelvade hävitustööst kui sakslased ei aktsepteeri oma territooriumile Ühendriikide keskmise lennuulatusega rakette. Brehznev mainis ajakirja Der Spiegeli esindajale antud jutuajamisel, et Lääne-Euroopa elanikud satuvad suurte ohtude küüsi kui NATO paigutab Lääne-Euroopasse Ühendriikides produtseeritud tiibraketid ja Pershing II tüüpi raketid. Brezhnev külastab 23. ja 24. novembril Bonni, kus rakettide ja tuumarelvastuse küsimused tulevad lähemalt käsitamisele.

Lasteaia mardipidu

Möödunud laupäeval toimus T.E.S. Lasteaias mardiball. Kogu arvukas lastepere koos kasvatajatega olid väga toredais ja värvirikkais kostüümides, muutes Eesti Maja suure saali kihavaks peoruumiks. Seda arvukat peret olid jälgimas lastevanemad ja omaksed, keda tänavu oli isegi arvukamalt kui möödunud aastal.

Õpilaspere marssis koos kasvatajatega rongkäigus klaveri saatemuusikaga saali ja kogunes lava ette. Lasteaia juhataja Ilve Vaikla ütles lühikese tervituse külalistele ja seletas, et kuna laulu-õpetaja ei saanud maskiballile tulla, siis tema ise juhatab kavas olevaid laule. Üritus oli tänavusel õppeaastal esmakordne, aga noored laulsid koos kasvatajatega suure südikusega ja ilmse heameelega. Esimeseks lauldi päevakohane „Mardilaul", siis „Vaata Jaaku", „Nüüd puhub tuul", kus lapsed kätega tuule liikumist imiteerisid. Järgnesid laulumänguline „Kükita" ja lõpuks „Lasteaia laul", milles väljendati lasteaias õppimise eesmärke.

Siis liikuks rongkäik jälle klassiruumidesse, kus ootasid mahl ja küpsised. Lapsed aga oma uhkeis kostüümides nautisid sündmuse pidulikkust.

Seedrioru teated

24. okt. 1981 toimus loosimine Seedriorul ja võidupiletid on järgmised: peavõit $50.— nr. 577; 4 võitu $20.— nr. 600, 643, 986, 155; 2 võitu $10.— nr. 619, 341.

Loteriivõite saab kätte peakoosolekul Seedriorul 15. nov., hiljem astuda ühendusse juhatuse liikmetega.

SPORT

Püstoli-laskesport populaarne

Toronto Püssi- ja Püstoliklubi korraldab peo ja relvanäituse

Sügisene hooaeg on kätte jõudnud ja Torontos harrastatakse laskesporti vanal viisil. Neljapäeviti on püstolilaskurite õhtu ja varsti algab ka igatalvine Metro Pistol League tegevus.

Mineval aastal tuli eesti klubi meeskond väikekaliibrilises püstolis B-divisionis esimeseks ja suurekaliibrilises kolmandaks. Suurekaliibrilises püstolis oli edukamaks laskuriks Arvi Tinits ja väikekaliibrilises Ants Tint.

Ka on püstollaskuritele tulnud lisaks tublisti uut verd — nagu Peeter Misler, Margus Jukkum, Ants Rannala, Riivo Ilves ja Toomas Mals, kes kõik innuga võistlustest osa võtavad,

nii kuidas kellelgi aeg lubab. Üks nooremaist laskureist, Mats Gering, vana meisterlaskur Evald Gering'u poeg, on juba, vähemalt vabapüstoli alal, vanematest laskureist mööda jõudnud ja pakub ka standardpüstolis neile kõvasti konkurentsi.

Mineval aastal Metro Pistol League raames edukalt esinenud püstolilaskurid olid:

1 Ants Tint, 2) Arvi Tinits. 3) Mats Gering, 4) Olaf Sõrra, 5) Urmas Sui, 6) Evald (Tommy) Tomson, 7) Evald Gering, 8) Alfred Laning, 9) Joseph Usvaltas (leedulane — laseb meie meesk.), 10) John (Jaan) Leppiko.

Väikekaliibrilises püssis tegutsevad skaudimeeskonnad vanal viisil ja nüüd oma kutselisel alal erru läinud klubi president Volli Kana treenib noori püssimehi, kes ka möödunud aastal ESTO-80 raames Stokholmis edukalt võistlesid.

Lähemal ajal on oodata (14. nov. 1981 — laupäeval) Eesti Majas toimuvat laskurite sügispidu, mille detailide kohta palutakse jälgida lehekuulutusi.

Erilist huvi tekitanud relvanäitus, nii spordi kui sõjarelvade alal, mis eelmistel pidudel aset on leidnud, on ka tänavusel peol Eesti Maja keldrikorral peokülalistele kättesaadav, silmaga nähtav ja käega katsutav.

Seniks jällenägemist.

Klubi juhatus

Eestlasi Rootsi maratonil

Vaatamata sügismärjale ajale oli Lidingöloppet populaarne rootslaste jooksuvõistlus. Tänavu oli startijaid erinevates klassides ja distantsides üle 10.000. 30-kilomeetrilisel distantsil oli parim inglane John Graham ja naiste 16 km distantsil norralanna Grete Waitz. Erinevates klassides jooksid noored, kelle jooksumaa oli vanusele kohaldatud ja seeniorid.

Vanimas vanuseklassis 10 km distantsil saavutas eestlane Endel Niidu parima eestlasena 23. koha ajaga 46.65. Kõige rohkem oli eestlasi meeste võistlusklassis, Vello Pihel kattis 30 km ajaga 2.01.26 ja platseerus sellega 276. kohale. 661-sel kohale tuli Aivo Lahesalu ajaga 2.09.55, esimese tuhande hulgas olid veel Enn Raela ja Ivar Olep. Üldse oli eestlasi osavõtjate hulgas kokku ligemale 50.

Spordimärkmeid

Käijate tänavuse tähtsaima võistluse Lugano Trophy maailmakarikale võitis Hispaanias, Valencias peetud võistlusel Itaalia esindus 227 punktiga. Sama tulemuse sai N. Liidu meeskond, kuid reeglite kohaselt loetakse võitjaks see, kes saab parema tulemuse 50 km. Mehhiklased jäid 221 punktiga kolmandaks, kuigi nad võitsid mõlemad individuaalsed esikohad, 20 km võitis Ernesto Canto ajaga 1.23,52 ja 50 km Raul Gonzales 3.48,30.

Väljaspool arvestust oli kavas ka naiste 5 km käimine, kus esikohale tuli rootslanna Siv Gustavsson ajaga 22.56,9.

☆

Ateenas toimus Tshehhoslovakkia, Kreeka ja Norra kergejõustiku maavõistlus, kus esikohale tuli Tshehhoslovakkia 162,5 punktiga, järgnesid Kreeka 155 ja Norra 103,5 punkti.

☆

Sarajevos peetud kergejõustikuvõistlustel hüppasid üle 17 meetri kolmikut kreeklane Dimitrias Michas 17.04 ja Euroopa meister jugoslaavlane Milos Srejovic. Mõlemad tulemused on nende riikide rekordid.

☆

Euroopa laskemeistrivõistlustel Titogradis võitis väikepüssiharjutuse (3 x 40) meeskonnalaskmise N. Liidu meeskond 4652 silmaga, mis on ainult 4 silma vähem USA koondise nimel olevast 1973. a. tehtud maailmarekordist. Põlvelt asendis püstitas aga N. Liidu esindus 1577-ga uue maailmarekordi, ületades USA koondise nimel olnud rekordi 14 silmaga. Püstiasendist kordas Ida-Saksa meeskond senist maailmarekordi 1508. Individuaalselt tuli meistriks inglane Alastair Allan 1170 silmaga, olles varem lamades saavutanud 60-e lasuga maksimaalse 600. Hõbemedali sai venelane Viktor Vlassov ning pronksi norralane Harald Stenvaag, mõlemal 1169 silma. 1166-ga neljas olnud Frank Rettkowski sai aga 386 silmaga maailmarekordi omanikuks püstiasendis.

Skautliku nooruse orienteerumispäev

Torontos, High Pargis, korraldatakse 7. novembril gaid- ja skautmalevate orienteerumispäev. Kogunemine on ette nähtud pargi põhjaväravast 150 m lõuna pool asuval parkimisplatsil. Registreerimine algab kell 10 hommikul, start toimub kell 11 hommikul ja jooksu lõpp on kell 1 p.l. Toitlustamiseks on ette nähtud soojad vorstid, saiad ja mahl. Riietuda tuleb ilmastikule vastavalt ning kaasa võtta kompass ja pliiats. Osavõtumaks 2 dollarit.

Võistlusest võivad osa võtta hellakesed, hundud, skaudid, gaidid ja vanemskaudid. Pargis on autodele head parkimisvõimalused.

Eesti noored võistlesid Sydneys

Septembri teisel poolel võistlesid Eesti Kergejõustiku Klubi liikmed Sydneys peetud kergejõustikuvõistlustel. 14-aastane John Jagus saavutas kettaheites 31.75-ga teise ja kuulitõukes 12.56-ga kolmanda koha. 12-aastane Peeter Jagus võitis kettaheites 23.36-ga ja tuli 17,0 sekundiga teisele kohale alla 15-aastaste 100 m tõkkejooksus. Oma vanuseklassis tuli Peeter teisele kohale veel kõrgushüppes tulemusega 1.30 ja kuulitõukes 9.25. 14-aastane Anthony Rehase saavutas kettaheites 28.14 ja odaheites 33.32, mis andsid talle kolmandad kohad.

Sügisene „Triinu"

Miss Tallinn fotoga kaanepildil uues eesti kodude ajakirja „Triinu" sügisnumbris iseloomustab toimetaja Heldia Estam meie ühiskonda, kus „eestluse read võib-olla kahanevad, kuid nad tihenenas — sellise intensiivsuse suunas, vad ja kasvavad intensiivsuse suumis on kantud varjamata, häbenemata armastuse jõust kõige selle vastu, mis elu teeb elamisväärseks, ja meie puhul veel lisaks — et oleme tohtinud olla sündinud eestlastena."

Uues numbris on avaldatud R. Neggo jutlus „Julgus Kristuses", L. Lepapuu „Abordiküsimus: tormiseks probleemiks USA sisepoliitikas", A. Käbe „Kiri eesti noortele", A. Vesilo „Kohtamisi luuletaja Henrik Visnapuuga", E. Vrager „Mõisas ja maanteel", M. Laansoo „Lääneranniku Eesti Päevadelt", R. Eliaser „November Viinis", E. Kungla „Puhkusel Floridas", E. Aaviku intervjuu P. Lindsaarega „Saa oma pääsmise väärliseks", G. Neeme retsensioon „Lootus pimeduses", E. Martens „Salme Pruuden".

Naiskutsealalist on E. Runge „Niplipitsist" ja „Koeru ülikond — Järvamaa", H. Neggo-Konks „Loomake", E. Vahtra „Tikitud pilt-seinakaunistus", H. Roman „Tikitud kleit", A.-L. Klemmer „Sohvapadjad kandiliste lilledega", S. Puus „Piklik Haapsalu sall lumelille mustris", E. Lindsaar „Keraamika siin ja seal, H. Aun „Eesti maakondade vapid tikandis".

Nende artiklite ja tööjuhiste kõrval H. Estami ja Ilme Ivand Mangi luuletusi ning arvukalt fotosid.

Toimetusele saadetud kirjandus

BALTIMORE EESTI ORGANISATSIOONIDE BÜLLETÄÄN nr. 163 — 1981. Sisus: Aleksis Ranniti „Keel", Ivar Ivaski „Usk keelesse", M.L. „Praost Max E. Saare mälestusteenistus Baltimores" ja „EELK Baltimore Markuse koguduse suvised vabaõhu jumalateenistused", Liili-Anne Parlo „Süütame küünla", F. Tamm „Mälestades põgenemispäevi Eestist", Jyri Kork „Epp-Karike", B. Kangro „Lapsepõlv", Linda Einbergi kunstinäitus, Juhan „Siiski oleks midagi õppida, oletada ja tuletada . . .", „Kultuuriõhtu Ivar Ivaskiga", Siiri Põldmäe „Sünnipäev tuleb", A.J. Leinjärve „Kuidas „inimesed paadis" lahkusid kodumaalt", mitmesugust kohalike organisatsioonide informatsiooni ja teateid.

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
ESTONIAN SCOUTING	3.—	35
Arvo Mägi — EESTI RAHVA AJARAAMAT	26.—	$1.—
Fred Limberg — ISAMAA EEST	18.—	70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	10.—	50
A. Käbin — VAIM JA MULD	5.—	70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
L. Kaagjärv — AASTAPÜHAD piibliteoloogilisi vaatlusi	7.50	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	35
Evald Mänd — AASTATE PÄRAND (kolmas valimik vaimulikke vaatlusi)	8.—	50
TERR KUNGLA JUUBELIALBUM (T.E. Rahvatantsijate Rühm)	15.—	$1.—
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	85
Anna Ahmatova — Marie Under — REEKVIEM	3.50	25
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕORSILE	10.—	50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	50
ESTONIAN OFFICIAL GUIDE	5.—	40
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	30
Eduard Krants — LUMELIITLASED (luuletuskogu)	3.—	30
August Kubja — KADUNUD KODUD — mälestused	4.—	30
August Kubja — MÄLESTUSI KODUSAARELT	2.—	20
Ilona Laaman — MIS NEED SIPELGAD (luuletuskogu)	3.—	30
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	4.—	30
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	9.—	50
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	30
Leho Lumiste — ALAMUSE ANDRES (biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust)	6.45	40
Ants Vomm — RISTSÕNAD I	2.50	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD II	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD III	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD IV	2.25	30
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	40
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	40
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.30	40
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	30
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	30
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	30
Andres Küng — MIS TOIMUB SOOMES?	14.—	50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	50
VARRAKU JUTULEHT — KUS ON NEEME VANAVAARA?	5.—	50

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	4.—	40
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	5.—	40
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	50
PIKKE MIKKE — Tuttsaba ja vuttsaba	2.50	50

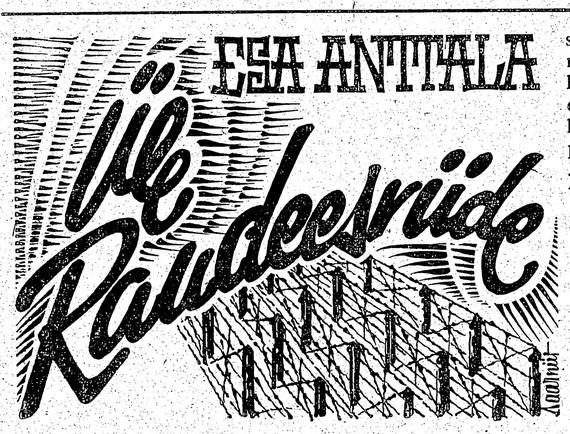

20.

Juvonen ohkas kergendusest, kui sõdurid olid kadunud oja taha. Oli võimalik, et teda otsiti siiski vale suunast. Piiri poolt kostis nüüd tugevat mõla, aga mitte ühtki sõdurit ei ilmunud vaatepiirile.

Aeg tundus kuluvat roomates. Olukord oli siiski üsna halb, sest Juvosel tuli olla liikumata kivide vahel ja vaadelda kogu aeg ja kogu aeg tuli karta, mil koerad ja sõdurid jälle ilmuksid oja juurde. Ainus lohutus oli see, et oma vaatluspaigas mees sulas hästi kokku maastikuga, nii et sõdurid vaevalt midagi märkaksid, teine asi on muidugi koerad.

Kaugemale Juvonen ei soovinud mõtelda. Ta pühkis higist nägu, sest päike oli tõusnud juba kõrgele ja paistis kuumana pilvitust taevast. Nüüd oleks mugav lamada jõe kaldal turistina ja loopida spinningut. Aga nüüd tuli tal kõvasti higistada kuumal kaljul ja küpseda päikeses.

— Õnn üksikuil, suvi kõigil, ümises Juvonen. — Tuleb vaid oodata ja vaadata, mis võib juhtuda.

Kirka ilmaga on eriline nähtavus. Juvonen jälgis suure huviga valvurite vahetust vaatlustornis. Ta tõdes, et torn ei olnud hetkekski mehitamata, vaid sealt peeti ümbrust pidevalt silmas. Liikuvaid valveposte kulges ka mööda eri suundi maastikus. Piirivalvurid ei olnud tegevuseta vähemalt nüüd, kui õine tulevahetus oli põhjustanud täieliku alarmiseisundi piirialadel.

Oli juba keskpäev, kui hommikusel kokkupuutepaigal hakkas jälle nägema liikumist. Sealt kuuldus ka mitmesuguseid hääli. Juvonen uuris binokliga väljaku serva ja tundis seal mehi, kes olid hommikul alustanud ta jälitamist. Juvonen meel muutus paremaks. Need mehed olid siis jälitanud teda hommikust keskpäevani ja siiski oli Juvonen saanud olla kõiges rahus oma vaatluspaigal. Koeradki polnud suutnud teda avastada. — Jälgede segamine on siiski õnnestunud, arutles Juvonen.

Ta jälgis sõdurite tegevust ja kuulas nende rääkimist oma kõrgelt vaatluspaigalt. Ime oleks, kui nad satuks siia, arvas ta. Üle tunni liikusid sõdurid paigal ringi ja uurisid hoolikalt maastikku, kuid kogunesid siis jälle lagendiku servale, kus kulges telefoniliin ja peatusid suitsupausiks. Sõdurid istusid kividele ja elav vestlus näis olevat käimas. Nad muidugi arutasid millisesse suunda jälitatav oli võinud kaduda. Koerad lõõtsutasid keeled ripakil suust ja otsisid kivide varju ning Juvonen vaatles neid peagu „silitades". Need olid palju ohtlikumad kui sõdurid, kui pääseksid jälgedele. Siis oleks neid võimatu eksitada. Praegusel hetkel pole neid vaja karta, sest vahekaugus on õnneks liiga suur. Koerad ei suudaks selliselt vahekauguselt haista, kui nõrk tuulehingus just lõhna nendeni ei kannaks, aga õnneks oli tuul otse vastaspoolelt.

Oma aja vestelnud läksid sõdurid koertega valvuritehoone suunas ja Juvonen ohkas kergendusest. Ta õnnitles end selle üle, et oli suutnud eksitada nii sõdurid, kui koeradki oma kannult ja kõigepealt selle üle, et ta mitte esimeses pabinas ei andnud järele ja läinud tagasi Norra poolele, vaid oli jäänud jälgima olukorda kohapeal.

Pikkamisi hakkas õhtu lähenema. Juvonen oli joonud säästlikult vett oma välipudelist hoides seda halvema janu jaoks. Varsti oli võimalus minna jõe juurde ja lipsata Norra poolele, rahulikumale maasitkule. — Aga siiski mitte veel läände. Ta ei olnud veel pääsenud algusest kaugemale. Siit tuli suund võtta itta, see oli otsustatud juba ööse, märkas Juvonen end mõtlevat. Närvipinge oli vähehaaval järele andnud ja päev oli möödunud lebades. Nüüd jaksaks jälle edasi pingutada. — Kuidas võivad sõbrad klaarida end Alakurti suunas? meenus talle äkki. Kas neil on sama halb õnn nagu minul? Juvose mõtted hüppasid ühelt asjalt teisele ja silmad kippusid kinni vajuma. Närvisurutisest vabanemine tundus nüüd väsimusena ja ta vaibus sügavasse unne.

Ärgates märkas Juvonen, et päike oli jõudnud Norra mägede lähedale ja õhtu oli käes. Jalad tundusid kangestatuina. Ta märkas oma hirmuks, et hommikul märjaks saanud saapad, olid päris läbi ligunenud veel ojas käies, olid kuivamisel märgatavalt kokku tõmmanud. Kummisäärik olnuks siinses maastikus parem jalanõu, aga nüüd oli jalanõude vahetamine võimatu. Juvonen võttis saapad jalast ja meenutas samas, et ei olned neist vettki välja valanud pärast ojas käimist. Alul ei olnud selleks võimalustki, kui piirivalvurid ja koerad olid läheduses ning tuli iga hetk olla minekuvalmis ja siis hiljem oli asi unuennud.

Nüüd puhanuna ta tundis, et nälg hakkas vaevama. Kogu päev oligi kulunud ilma söögita ja nüüd andis kõht end kuulda. Juvonen võttis seljakotist ameerika konservipurgi, aga märkas samas, et tal ei olnudki purgi avamisega vaeva. Purgi küljes oli kuuli tehtud lõhe ja pool purgi sisust oli valgunud seljakotti. Kotti tabanud kuul oli rebinud purgi laiali.

Pärast söömist hakkas Juvonen tegema inventuuri oma seljakotis. Ta märkas, et mõned filmirullid olid kadunud, aga õnneks oli neid veel küllalt järel. Esmaabipakk oli tugevasti kannatada saanud. Sidemepakk meenutas hiire pesa ja joodipudel oli killunenud pisikesteks tükkideks. Kogu koti sisu lõhnas joodi järele. Tagavara laskemoona karp oli siiski säilunud ja see oli tähtsaim.

Liikuma hakkamine tundus üsna vaevalisena. Hommikune kokkupõrge piirivalvuritega ja kuulijäljed seljakotis näitasid, kuidas surm igal sammul jälgis, aga ülesanne tuli täita, seda ei võinud pooleli jätta. Ta oli lubanud teha oma parima ja seda ta teeb kui elus seisab. Tagasi minekule ta ei saanud mõtelda.

Uus katse

Juvonen lohistas end aeglaselt ja ettevaatlikult nõlvakut mööda põhjasuunas alla ja pääses „surnud nurka", kust teda valvetornist ei olnud võimalik märgata. Nüüd võis ta tõusta püsti, sest siiani ta oli liikunud pikkamisi lagedal nõlvakul roomates. Pikaaegne paigalseis oli kangestanud liikmed; alul pidi ta ettevaatlikult liikuma nagu harjutades ja oma vastupidamist kohendades. Tal ei olnud mõttes mingit täpset tegevusplaani, sest tegevus võis areneda vaid olukorra kohaselt, nagu oli möödunud öölgi juhtunud. See mõte meeles, hakkas ta oma teekonda jätkama ida suunas.

Maastik jatkus jälle lagedana ees. Vahetevahel komberdades, vahel päris roomates, katsus Juvonen varjule pääseda põõsastiku-ala servale, kus oli valvetorn nähtaval ja kogu lagendik lõuna suunas. Hommikune võitluspaik oli nüüd päris lähedal, vaid paarisaja meetri kaugusel paremal. Telefonitraadid olid selgesti näha vaevakaskede kohal. Kui sel telefoniliinil oli püsivaid valveposte, siis vähemalt neli erksat silma vahtisid pilgutamata just seda lagendikku, mille Juvonen pidi nüüd ületama. Aga kui hommikune valvepost oli olnud vaid juhuslik, mingisuguse liikuva valveposti puhkepaik, siis see võiks nüüd olla tühi. Olukorra üle tuli selgust saada.

Juvonen liikus ettevaatlikult mööda lõuna suunas alanevat nõlvakut, kus taimestik andis nägemisvarju. Ta peatus ühtelugu kuulatama ja vaatlema. Mitte midagi ei olnud siiani märgata. Juvonen pääsis niiviisi päris telefoniliini lähedale, kust oli näha hommikust kokkupõrkekohta. Ta tõdes kergendustundega, et vähemalt nüüd ei olnud seal midagi kahtlustäratavat märgata. Ta laskus madalale ja teravdas kuulmist äärmiseni. Mitte midagi polnud kuulda.

— Kui peaks jälle ebaõnnestuma, ja kui siis veel pääsen jälitajaist lahti, siis selle järel litsun Norra poolele, tõotas Juvonen endamisi. Siis võib juba kindel olla, et sellest kohast ei pääse läbi. Veel mõnda aega kuulatades valis ta ületuskohaks võimalikumalt varjatuma koha. Aga tuli veel oodata, sest õhtu oli alles varajane. Tuli paigal püsida ja oodata kuni õige aeg oli saabunud.

(Järgneb)

50 aastat „Kodutütarde" ja „Noorte Kotkaste" asutamisest

Eeltööd „Kodutütarde" organisatsiooni loomiseks toimusid peaaegu rööbiti „Noorte Kotkaste" asutamisega. „Noorte Kotkaste" ametlik asutamisknupäev on 30. nov. 1930. a. Esimesed „Kodutütarde" rühmad tekkisid juba 1931. a. sügisel kuid ametlikuks asutamisajaks on 19. jaan. 1932. a. Nii on „Noortel Kotkastel" täitunud 50 aastat möödunud aasta sügisel ja „Kodutütred" saavad 50-e aastaseks sellel sügisel või kui ametliku asutamispäeva järele minna, siis tuleval jaanuaril.

Nimi „Kodutütred" on tolleaegse Naiskodukaitse esinaise Mari Raamoti poolt antud. Mõlemad organisatsioonid asutati Kaitseliidu juurde noorte osakondadena. Esimesed „Kodutütarde" põhimäärused kinnitati Kaitseliidu ülema kindral Orasmaa poolt 19. jaan. 1932. a. Esimeseks „Kodutütarde" peavanemaks kinnitati 1933. a. novembris mag. Salme Pruuden, kes algusest peale oli organisatsiooni ja selle loomisega töötanud. Samal aastal alustas tööd ka peasekretär Linda Pedaste ja hiljem keskjuhatuse instruktor Klaudia Voiko.

Kõik kolm püsisid oma kohtadel kuni idast tulnud anastajad „Kodutütarde" organisatsiooni likvideerisid.

Peavanema abina töötas Leida Kalling-Kant. Peavanema töö- ja elukoha tõttu asus peastaap Tartus.

Põhimääruste järgi oli Kodutütarde eesmärgiks: 1) kõiblas isik, 2) hea kodanik ja 3) oma ülesannete kõrgusel seisev naine ja ema. Kodutütarde vormiks oli sinakashall — või nagu Noored Kotkad nimetasid — terassinine pluus, mis oli mõlemil ühine, samuti ka tüdrukute tumesinine volditud seelik ja poiste tumesinised püksid. Tüdrukutel oli kollane kaelarätt, tumesinine barett kollase tutiga lagipeal, hallid sukad ja mustad kingad. Poisid aga valisid oma peakatteks skaudikaabu asemel sinise paatmütsi, mida tänapäeval näeme Toronto „Lembitu" peakattena.

„Noored Kotkad" valisid oma vööks rihma asemele rahvusmustris vöö hõbepandlaga, millel kiri: „Isamaa auks ole valmis". Õnneks on üks selline vöö säilinud ja on praegu allakirjutanu valduses.

Organisatsiooni struktuuris ühinesid rühmad jaoskondadeks ja jaoskonnad ringkondadeks, milliseid oli 15, mis omakorda ühinesid ülemaaliseks Kodutütarde organisatsiooniks eesotsas keskjuhatusega. Noorte Kotkaste organisatsioon jagunes malevaiks ja malevkondadeks.

Keskjuhatuse jooksva tegevuse moodustas üleriikliku Kodutütarde organisatsiooni tegevuse juhtimine põhimääruste ja Vanemate Keskkogu otsuste põhjal. Tegeliku töö tegi peasekretär keda abistas Keskjuhatuse instruktor ja kohaliku ringkonna instruktor.

Suuremaiks kokkutulekuiks kujunesid 1935. a. Suvepäevad ühenduses Kaitseliidu pidustustega, kust võttis osa ligemale 2000 kodutütart. Kaitseliidu suurparaadist Vabadusväljakul võeti osa koos Naiskodukaitse ja Noorte Kotkastega. Kadrioru staadionil toimunud võimlemispidustustel esinesid 800 kodutütart. Samade pidustuste ajal esitasid Tartu kodutütred ja Noored Kotkad Tallinna Draamateatris Salme Pruudeni ja Adalbert Virkhausi helinäidendi „Isamaa auks", mida hiljem ette kanti peaaegu kõigis ringkondades.

Suurlaagrid toimusid Elva lähedal Vapramäel, Pärnu lähedal Valgerannal ja Võsul Viru rannikul, kus töötas ka Kodutütarde Suvekodu.

See töötas suveti 4 nädalat, millise aja jooksul sealt läbi käisid 100—120 kodutütart üle maa.

Noortele Kotkastele asutati Võru lähedale Tamula järve äärde eesti stiilis sisustatud kaunis „Kotkakodu". Kodutütred said Pärnu lähedale Valgerannale mereranda krundi noore männimetsaga. Ehitusplaanid olid juba valmis ja 1940. a. suvel pidi algama peahoone ehitamine. Nii oleks noortel olnud ette nähtud kaks kodu — üks noorkotkastele sisemaal, teine kodutütardele mererannas, kusjuures mõlemad organisatsioonid pidid kasutama mõlemaid vaheldumisi.

Organisatsiooni sulgemisel oli kodutütreid üle 20.000 ja noorkotkaid umbes 17.000. Raskete aegade ja surma läbi on oma peavanemad kaotanud Noored Kotkad, skaudid ja gaidid. Kodutütred on õnnelikus olukorras, kuna nende peavanem mag. Salme Pruuden elab Londonis Inglismaal ning keskjuhatuse instruktor Klaudia Voiko elab Torontos, Kanadas.

Endiste Kodutütarde ja Noorte Kotkaste soovil ja palvel on mag. Salme Pruuden alustanud juubelite puhul vastava mälestusraamatu kirjutamist.

Peavanem on Kanada materjalide kogujaks ja koondajaks volitanud endise kodutütre Ene Runge. Noorte Kotkaste poolt volitatav isik on kuuldavasti ka juba leitud.

Peavanem palub kõikidel kodutütardel, kellel on mingeid materjale kodutütarde tegevusest, raamatuid, fotosid, märke või muud, samuti, kes soovib oma mälestusi tollest ilusast noorusajast talletada, võtta ühendus Ene Runge'ga aadressil: 7 Benhur Cres. Scarboro, Ont. M1H 1P2, tel. 438-6500 (koodnumber 416).

Ene Runge

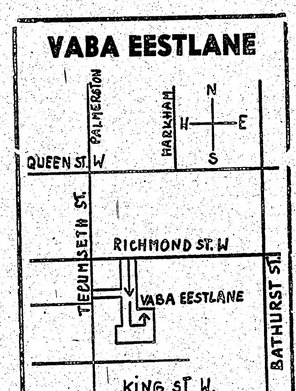

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$4.—
esiküljel	$5.—
tagaküljel	$4.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. **Vaba Eestlase talitus**
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70. Stn. C.
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. **Mrs. Leida Marley**
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8
Telefon: 223-0080

Eesti postitemplid said auhinna

Filatelist V. Kitt Sheffieldist, Inglismaalt esines oma markide kogudega Wembleys toimunud üle-Inglismaalisel filateelia näitusel, mis oli avatud 29. septembrist kuni 2. oktoobrini. Tema „Eesti provisoorsed templid 1918—1920" said näituse žüriilt hõbe-pronks medali.

KASVADES KOOS

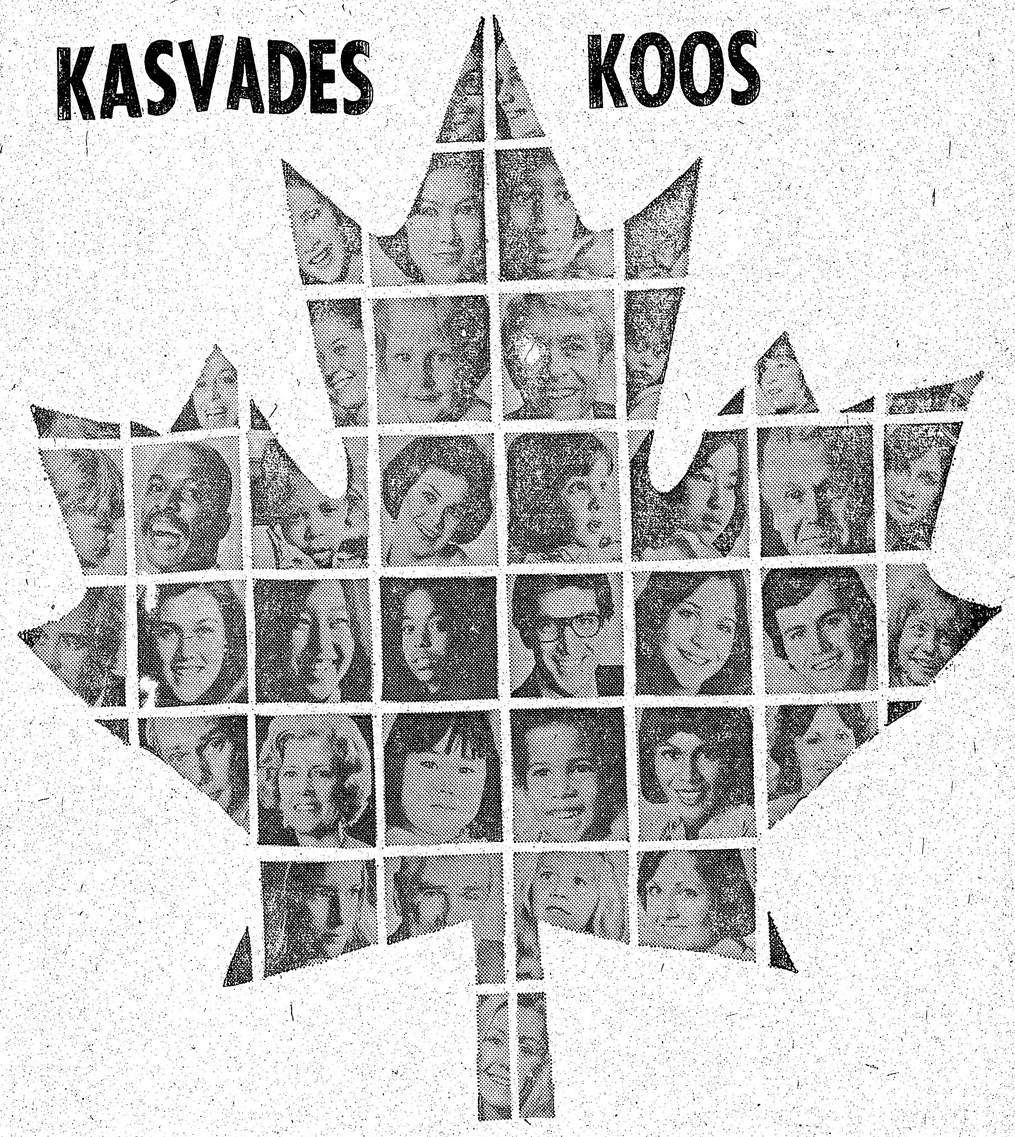

Kanadalased. Nad tulevad paljude erinevate kultuuriliste tagapõhjadega maadest ja paljudest Kanada osadest. Nad elavad ja kasvavad uhkete kodanikena koos meie suurepärasel maal.

Kümme aastat tagasi andis valitsus vormiliselt tunnustuse selle meie suure maa kultuurilisele mitmepalgelisusele kui ta formuleeris mitmekultuuri poliitika. See oli uue kohustuse võtmine meie rahvust vormivate paljude pärandite arendamiseks ja suurendamiseks üksteisest arusaamise vaimus.

GROWING TOGETHER
ANNIVERSARY
1
MULTICULTURALISM CANADA
MULTICULTURALISME CANADA
ANNIVERSAIRE
S'ÉPANOUIR ENSEMBLE

Meie kohustused mitmekultuurilisusele on selle kümnendal aastapäeval tugevamad kui kunagi varem. Ja homne on veelgi helgem. Nii-siis liituge meiega mineviku, oleviku ja tuleviku pühitsemiseks — selle tuleviku pühitsemiseks, mis toob meile kõigile jätkuvalt üksteisest ja meie maast paremat arusaamist . . . kasvades koos.

Canada
Minister of State Multiculturalism
Ministre d'État Multiculturalisme

Vajatakse andmeid eksliibriste omanikelt

„Eesti eksliibris välismaa IV" väljaandmiseks on laekunud materjale nii eksliibriste omanikelt kui ka kunstnikelt. Kuid seda ei ole küllaldaselt, mispärast avaldame veelkordselt allpoolse üleskutse.

Vajalikud on andmed nende eksliibrite kohta, mis ei ole märgitud 1969. aastal ilmunud „Eesti eksliibris välismaal" või on kujundatud peale 1969. aastat väljaspool kodumaad elunevaile eestlastele. Vajalikud andmed:

1. Eksliibrise omaniku täielik nimi, võimaluse korral ka aadress, elukutse, huvialad.
2. Eksliibrise kujundaja nimi ja aadress.
3. Eksliibrise valmistamise ja trükkimise aasta.
4. Eksliibrise valmistamisel ja paljundamisel kasutatud tehnika ja trükivärv.
5. Eksliibriste mõõtmed: vertikaalne & horisontaalne millimeetreis.
6. Värvi variandid, trükkimisel kasutatud erisuurus.

Lisaks neile andmeile palutakse saata mõned eksemplarid edasi andmiseks eesti arhiividele Kanadas, USA-s, Austraalias ja 2 eks. allakirjutaja kogu täienduseks.

Vastava väljaande koostamise teostab allakirjutaja, kusjuures kirjastajaks võiks olla mõni eesti organisatsioon või kirjastaja, kellega sel teemal on toimunud arutlusi.

Andmed palutakse kaasalisatud eksemplaridega saata: Emil Eerme, 20 Farmcote Rd., Don Mills, Ontario, Canada M3B-2Z4, võimalikult sellel aastal, detsembri lõpuks.

Emil Eerme

Arvo Tiidus töötab Yorgi ülikoolis

„Vaba Eestlases" nr. 75 ilmus sõnum „Kiidusõnad Arvo Tiidusele", milles mainitakse eksikombel, et eestlane Arvo Tiidus on Toronto Yorki linnaosa ajalehe „Excalibur Weekly" andmetel Yorgi meelelahutuste ja sportlike ürituste koordineerija. Meile teatatakse nüüd et „Excalibur Weekly" ei ole Yorgi linnaosa vaid Yorgi Ülikooli ajaleht ning et Arvo Tiidus ei arenda oma kiiduväärset tegevust mitte Yorgi linnaosas vaid Yorgi ülikoolis. Eksitus tekkis sellest, et „Excalibur Weekly" nimetab ennast „York's Community Newspaper."

● Rootsi eesti noortemalevale esitatud aruandest selgub, et maleva nimekirjas on praegu 72 hellakest, 61 hundut, 42 gaidi, 45 skauti, 128 rajurit, 97 vanaskauti, 72 vanagaidi ja 99 juhti. Väljaspool lipkondi on malevaga ühinenud 13 üksik liiget. Rootsis on teatavasti skaudid ja gaidid ühises malevas.

● Inglise Yorkshire TV valmistas uue TV filmiseeria „Misfits" (Ebasobivad isikud). Peaosades esineb filmis Enn Reitel, eesti vanemaist Shotimaal sündinud 30-a. näitleja. Teiseks peaosaliseks oli inglane Kevin Lloyd. E. Reiteliga tehtud intervjuus märgitakse, et ta on eestlane.

Saksamaa eesti skautlike noorte suvelaager

Augusti alul lõppes eesti skautlike noorte kümnepäevane suvelaager Schönau lähedal, Unter-Absteinachis. Laagri juhtkond oli moodustatud nooremast, järelkasvavast juhtkonnast. Laagri juhtideks olid Maie Pulst ja Lea Küngas, tegevusjuhiks Andres Vainumäe ja köögipereneheks Raimond Leitaru. Laagri juhtkonda kuulusid veel Taimo Ojala, Astrid Leitaru, abilistena Viivi Kangeris, Arvo Leitaru, Jüri Kriis ja Eduard Taal.

Laagris oli erilist tähelepanu osutatud nooremate laagrielanike tegevusele ja osavõtjate isetegevuse printsiibi rakendamisele. Leiti et viimast printsiipi tuleks ka tulevikus süvendada, et rikastada laagrielu korraldust isiklike initsiatiivide ja ideedega. Laagritegevus kulges skautlikul-rahvuslikul tööväljal, millest olgu märgitud juba traditsiooniks saanud mitmevõistlus, siis suurem metsamäng, sportlikud võistlused, killamängud, käsitöö, rahvatants ja skautlik praktika.

Laagri avamisele pühapäevahommikuses vihmasajus oli saabunud külalisi ka Schönaust. Laagri avas maleva juht skm Ülo Semmel, andes edasi ka saabunud tervitused eestlaste huvidekaitsjalt Elmar Reisenbergilt, Eestlaste Keskkomitee esimehelt Johannes Västrikult, praost Toomas Põllult ja teistelt.

Möödunud kümnepäevane laager näitas, et elevus noortes on püsinud ja areneb noorsootöö raames. On vajalik, et laagrite korraldamist jätkatakse.

Laagri lõpetamine toimus viimasel lõkkeõhtul, kus laagrijuht Maie Pulst andis edasi kingitusi mitmele laagrielanikule võistluste auhindadena ning erilise tunnustuskirja kõigile noorema grupi liikmetele agaruse ja töökuse tunnustähena.

Pühapäeval lõpetati laager Eesti lipu langetamisega.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

Kuulutamine
„VABA EESTLASES"
täidab oma eesmärgi!

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 3. novembril 1981 — Tuesday, November 3, 1981

KIREV MAAILM

GRAND RAPIDS — Üks baptisti kirikuõpetaja kasutas kodustehtud elektriaparaati ja 6-voldilist patareid, et anda oma noortele piiblikooli õpilastele shokki kui Jumala sõna. Pastor ei näe selles midagi halba ja üks psühhiaatrik, endine vaimuhaigla direktor, ütleb, et 6 volti ei tee midagi füüsiliselt, küid psühholoogiliselt võib olla vapustav. Ta arvas ka, et pastor on tõsine mees, kes katsub Jumala sõna õpetada ja näidata, et Jumal võib olla vihane, kuid ta arvab, et pastor peaks õpetama Uue Testamendi armastavat Jumalat ning sellised katsed ja selgitused on asjatud.

PHONIX — „Räpase rassisti" nime sai liberaalses pressis Arizona assemblee-liige Jim Ratliff, kes on abordi vastane, kuid pehmendas oma seisukohta ja ütles, et aborti võib siiski teha juhtumil, kui vägistaja on neeger ja vägistatu valge naine. Kui ta seejärele televisiooni-intervjuus võeti ristküsimuste tule alla, tegi ta uue vea üteldes, et kui vägistaja on valge mees ja vägistatu must naine, siis pole ikkagi aborti vaja. Kui küsiti, et mis vahe on musta ja valge vägistaja vahel, ütles Ratliff, et „seal on ju määratu vahe". Protest läks nii suureks, et hiljem Ratliff pidi vavandama . . .

ROOMA — Üle 20.000 inimese seisavad päeviti sabas tulises kuumuses saamaks näha 6 minutit „Riac sõdureid" — restaureeritud pronksskulptuure, mida kunstiajaloolased ja arheoloogid peavad antiikmaailma parimate hulka kuuluvaks. Sõdurid leiti 1972 Lõuna-Itaaliast. Puhkusel olnud Rooma keemik Stefano Mariottini märkas kaheksa meetri sügavuses liivast tõusvat kätt. „Riace sõdurid" on üle 2000 aasta vanused kreeka näod. Kumbki kaalub 250 kg ja on natuke alla kahe meetri pikkused. **Sõdurid on ilmselt antiikkreeka skulptori Pheidiase vähesed järelmaailmale säilinud tööd.**

NEW DELHI — Joogal on imetegev mõju. 25-aastane hindu Dinesh Patel sõitis seotud silmadega mootorrattal 1200 km, Ahmedabadi linnast Lõuna-Indiasse. Patel, kes on riikliku liiklusettevõtte ametnik, ütles, et politseinik oli teda sellel teekonnal saatnud. Sõiduoskuse eest on ta tänulik oma joogaharrastusele. Kinnisidmi sõiduga saab Patel oma nime Guinnessi rekordite raamatusse.

ROOMA — N. Liidu kunstniku Vladimir Kotliarovi kunstist ei saadud aru Roomas. Kotliarov korraldas Rooma keskuses olevas kuulsas Trevi purskkaevus alasti ujumisnäituse, värvides oma suguelundid punaseks. Talle mõisteti itaalia kohtus kombeliste kommete rikkumise eest 40.000 liiri (ca $30) trahvi. Kotliarov kaitses ennast, nimetades end „abstraktseks kunstnikuks" ja oma tegu süütuks „kultuurinäituseks".

NEW YORK — „Närv läks mustaks" kahel newyorklasel, kui nad avastasid, et neegrist automehel, kes nende autole otsa sõitis, polnud jällegi seaduses nõuetavat kindlustust. Valged võtsid musta automehe kinni, viisid ta tema koju ja relvaga ähvardades nõudsid kahju tasumist. Neegri naine kutsus politsei ja nüüd ootavad valged automehed võibolla üsna rasket karistust, kuna tegemist oli küüditamisega relva ähvardusel.

NEW YORK — Kohvist loobumisega tuleb ettevaatlik olla, kirjutab International Forum. Igaüks tunneb televisioonis Robert Youngi Sanka-kohvi reklaami („Fill it to the rim"), kus päris-kohvist loobuja järgmisel päeval särab üle näo heaolust ja rõõmust. Tegelikkuses see siiski nii ei ole. Kohvist loobumine on tervisele küll hea, kuid äkiline loobumine võib tekitada mitmesuguseid häireid, mis mõnedel sunnib isegi arstiabi otsima.

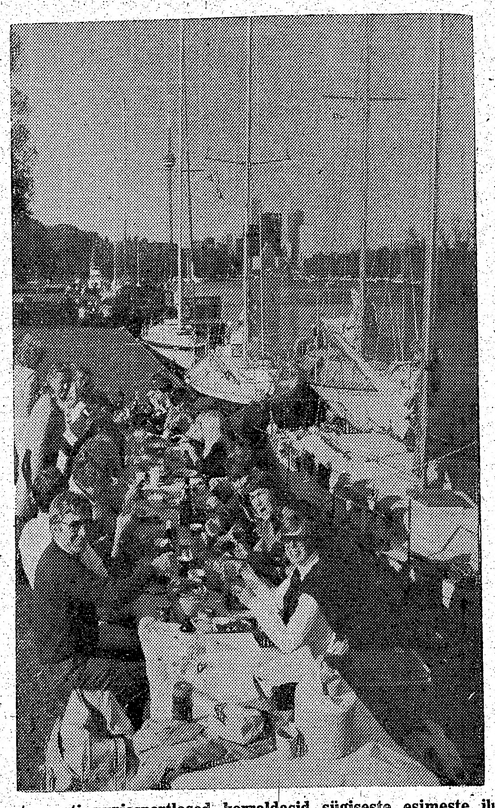

Toronto eesti purjesportlased korraldasid sügiseste esimeste ilusate päevade saabumisel ühise väljasõidu. Pildil näeme väljasõidust osavõtjaid peolaua ääres kaasavõetud toitu ja ilusat ilma nautimas.

Foto: Tommy Tomson

Süüdistused Madriidis

Venelased ei austa Helsingi kokkuleppeid

MADRIID — Pärast suvevaheaega jatkuval Madriidis toimuval Euroopa julgeolekukonverentsi järelkonverentsil tekkis taas teravaid kokkupõrkeid N. Liidu ja Ühendriikide delegaatide vahel. Pärast seda kui Ühendriikide ja Inglismaa esindajad süüdistasid venelasi inimõiguste massilises rikkumises, asusid venelased vasturünnakule, atakeerides Ku Klux Klani tegevust Ühendriikides, Inglismaa poliitikat Põhja Iirimaal ja suurt tööpuudust mõlemates riikides.

Ühendriikide delegatsiooni juht Max Kampelman tõstis esile Afganistani okupeerimise ja inimõiguste nõudjate tagakiusamise, kuid juhtis lisaks tähelepanu ka asjaolule,

et N. Liit ei austa oma lubadusi ning ei teata lääneriikidele oma suurematest sõjaväe manöövritest.

Kampelman rõhutas eriti möödunud märtsis ja aprillis Poola territooriumil toimunud Varssavi Pakti sõjajõudude manöövreid ning septembris korraldatud suuri sõjamänge Poola piiril.

Madriidi konverents on kestnud juba üle aasta ning delegatsioonide eesmärgiks on saavutada kokkuleppeid sõjalise julgeoleku, inimõiguste austamise ja majandusliku koostöö alal, kuid kõik need katsed on jooksnud liivale.

Prantsuse delegatsiooni juht Jacques Martin mainis, et tema delegatsioon katsub konverentsi edukalt lõpule viia detsembri keskel, milleks praeguste eelduste juures puuduvad aga igasugused väljavaated.

Sündmuste kalender

● Laupäeval, 7. novembril kell 7 õ. Inn on the Park hotelli Centennial balliruumides Toronto Eesti Meeskoori aastapäeva ball.

● Laupäeval, 7. ja pühapäeval, 8. novembril Eesti Majas Joann Saarniit'i 34. iseseisev kunstinäitus.

● Laupäeval, 7. novembril kell 7 õ. Eesti Maja suures saalis hiidlaste kireva kavaga mardipidu.

● Laupäeval, 7. novembril kell 8 õ. Toronto ülikooli Innis College Town Hallis Eesti Kirjanduse Sõprade teatriõhtu.

● Pühapäeval, 8. novembril kell 12 päeval Peetri kiriku saalides koguduse näitemüük.

● Teisipäevast 10. novembrist alates Cafe Concert Theatre'is, 149 Yonge St. Amber Lights Theatre Balti Teatrifestivali etendused.

● Laupäeval, 14. ja pühapäeval, 15. novembril Toronto Ülikooli Hart House Debates ruumis ja Tartu College'is Balti Teatri sümpoosion Eesti Kirjanduse Sõprade ja Amber Lights Theatre korraldusel.

● Pühapäeval, 15. novembril avatakse Peetri kiriku saalides EKKT 26. aastanäitus. Jääb avatuks 22. novembrini.

● Laupäeval, 21. novembril kell 7.30 õ. Horner Place Restaurant'is, 496 Horner Ave. Tehnapoiste järjekordne koosviibimine.

● Laupäeval, 21. novembril kell 7 õhtul Eesti Majas Toronto Eesti õngitsejate ja Jahimeeste Seltsi sügispidu.

● Laupäeval, 28. novembril kell 7.30 õ. Eesti Maja suures saalis Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi sügispidu.

Guillaumel on Bonnis järglasi

BONN — Bonnis kardetakse, et Lääne-Saksamaa valitsuse aparatuuris leidub ka praegu veel Günther Guillaume taolisi Ida-Saksamaa spioone, kes varustavad Ida-Berliini ja Moskvat Lääne-Saksamaa riiklike saladustega. Günther Guillaume saabus teatavasti Ida-Saksamaalt põgeniku sildi all Lääne-Saksamaale ja töötas enda sotsialistliku partei kaudu üles kantsler Willy Brandti lähemaks abiliseks. Hiljuti vabastati ta vanglast ja anti vahetuse korras üle Ida-Saksamaa võimudele. Lääne-Saksamaa ajakirjanduses avaldatud informatsiooni kohaselt kiitles Guillaume vanglast vabanemise ajal ülbelt: „Ma kinnitan teile, et üks meist on ikka veel siin — ja ta istub võrdlemisi kõrgel positsioonil!"

Senat kinnitas luurelennukite müümise Saudi Araabiale

WASHINGTON — Ühendriikide senat tegi möödunud kolmapäeval dramaatilise otsuse radariseadmetega varusatud luurelennukite ja muu sõjalise varustuse müümiseks Saudi Araabiale. Senat otsustas president Reagani ettepaneku luurelennukite ja sõjalise varustuse müümiseks kinnitada häälte vahekorraga 52:48. Iisrael ja Ühendriikide juudi organisatsioonid tegid pikema aja jooksul ägedat kihutustööd luurelennukite müümise vastu, pidades seda tehingut ohtlikuks Iisraeli julgeolekule.

Poola parlament hoiatab töölisi

VARSSAVI — Poola parlament võttis vastu resolutsiooni, milles apelleeritakse poola tööliste poole, et nad lõpetaksid metsikud streigid ja tööseisakud, kuid parlament lükkas esialgu edasi peaministri ja parteijuhi kindral Jaruzelski nõudmise streikide täielikuks keelustamiseks.

Poolas jatkusid metsikud streigid kogu möödunud nädala kestel ning hõlmasid umbes 300.000 töölist. Peaminister Jaruzelski tegi oma valitsuses suuremaid muudatusi ja ümbermöbleerimisi, vallandades kuus ministrit ja asendades need uute meestega. Uued mehed nimetati ametisse peaministri asetäitja, materjalide ministri, transpordiministri, sisekaubanduse ministri, väliskaubanduse ministri ja ehitusmaterjali ministrite kohtadele. Arvati, et peaministr võtab uue valitsuse koosseisu ka katoliku kiriku ja Solidaarsuse esindajaid, mis vihjaks kompromisside taotlemisele, kuid kindral Jaruzelski loobus selliste järelandmiste tegemisest.

Poliitilised vangid streigivad

MOSKVA — N. Liidu inimõiguste eest võitleja Jelena Bonner, kes on abielus Moskvast välja saadetud aatomiteadlase Andrei Sahharoviga, mainis lääneriikide ajakirjanikele, et nõukogude sunnitöölaagrites on hakanud umbes 300 vangi näljastreigi abil nõudma poliitilistele vangidele paremaid elutingimusi ja poliitilist staatust. Jelena Bonne mainis, et poliitilised vangid on välja kuulutanud ka „Nõukogude poliitiliste vangide päeva", mida märgitakse näljastreikidega, mis ulatuvad ühest päevast kuni 3 päevani.

Kanada annab Poolale teravilja võlgu

OTTAWA — Kanada valitsus on otsustanud anda Poola kommunistlikule valitsusele teravilja võlgu ja nõustunud Poola valitsuse ettepanekuga, et maksmist pikendatakse kuni 1982. aasta lõpuni. Kanada valitsus garanteeris möödunud neljapäeval Poolale 500 miljoni dollarilise krediidi teravilja ostmiseks. Poola võlgnes varem Kanadale teraviljaostude eest 725 miljonit dollarit.

Poola konsulaadiametnik hüppas ära Torontos

Torontos asuvast Poola konsulaadist põgenes oktoobrikuu algul Ühendriikidesse konsulaadi ametnik Marek Ostaszewicz, kelle Kanadast lahkumise kohta puuduvad üksikasjalised andmed. Põgenik võttis kaasa oma naise ning nende asukoht Ühendriikides on Kanada võimudele teadmata. Samuti ei ole selgunud, kas põgenik võttis konsulaadist kaasa ka mingeid dokumente.

Johannes Põllu orelikontsert

EELK 5. sinodi puhul Saksamaal andis Beckhofis orelikontserdi Johannes Põld. Selle kohta kirjutab „Neue Westfälische Zeitung" pealkirja all „Orgelwerke eines Esten":

„Bielefeld-Sennestadti Jesus-Christus kirikus esines orelimuusika õhtul eesti helitöödega Johannes Põld. Tõega, maiuspala selles teadmises, et eesti orelikomponistide kohta üsna vähe materjali on olemas. Just idas, ortodoksi kirikus pole orelil sellist osatähtsust nagu meie aladel. Nii pidi Detmoldi muusika-akadeemia õpilane (5. semester) Johannes Põld puudust tundma vastavast noodimaterjalist. Mitte üksnes selle kontserdi tarvis vaid ka omaenese huvides asus noor organist tähelepanu väärivale ülesande kallale, eesti komponistide töid noot-noodilt heliplaadilt üles kirjutama. Seesugune töö eeldab koolitatud muusikalist kuulmist. Felix Mendelsohni avapala järele esitas Johannese isa lühikese ülevaate eesti orelimuusikast kui ka huvitava seletuse orelipalade kohta. Esitatud palade hulka kuulusid Edgar Arro kanoon ning Alfred Kárindi, Mihkel Lüdigi, Artur Kapi ja Rudolf Tobiase helitööd."

E.R.

TEADAANNE

„VABA EESTLASE" kalendri koostamisel on igal aastal olnud suuri raskusi seltskondlikkude organisatsioonide, noorte organisatsioonide, koolide, kirikute jne. aadressidega, mis sageli muutuvad ja kalendrisse satuvad vale aadressid. Selle väärnähete kõrvaldamiseks paluvad kalendri koostajad kõigil nendel eesti institutsioonidel, kes soovivad oma aadresse „VABA EESTLASE" TÄHTRAAMATUS avaldada, saata need „Vaba Eestlase" toimetusele aadressil: Vaba Eestlane, P. O. Box 70, Stn. "C", Toronto 3, M6J 3M7, Ont. Aadressid palutakse saata hiljemalt 15. novembriks. „Vaba Eestlane" ei vastuta iganenud aadresside osas.

FINLANDIA TV

saatekavas esineb kunstnik

Sami Suomalainen

Rogers Cable, Channel 10

North York, East York ja Toronto

laup., 7. nov. kell 9 õ. ja kolmap., 11. nov. kell 8.30 õ.

Kingituseks keeleaastaks

Valter Tauli, Eesti grammatika II. Lauseõpetus. Finsk-ugriska Institutionen, Uppsala 1980. 350 lk.

Kuigi Valter Tauli mahukas „Eesti grammatika II" kannab ilmumisaastana 1980, võib seda pidada sel ajal ettevalmistusfaasis olnud eesti kooli ja keele aastale sattunud kingituseks. See on suurepärane uurimus eesti keele lauseõpetusest.

Keeleteadlane dr. V. Tauli ütleb teose eessõnas, et grammatika osa on eeskätt deskriptiivne, kirjeldades keelepruuki, mille kõrval on muidugi normatiivne ses mõttes, et on märgitud millised väljendid on soovitavad või eelistatavad. Autor vaatleb ühiskeelt, klassilises ja moodsas ilukirjanduses kasutatavat kirjakeelt, lisades vaid vähesel määral tarbe- ja kõnekeelt.

Uus, „Eesti grammatika II" on järg 1972. aastal ilmunud esimesele osale „Eesti grammatika I Hääliku, vormi- ja sõnaõpetus" ning hõlmab välis-eestis uuritud eesti keelepruuki üle 500 lk teoses. Nagu autor veel oma eessõnas ütleb, põhjeneb ainestik autori isiklikul uurimisel. Nende teostega on meie keeleteadlane rajanud suure väärtusega uurimuse eesti keelest väljaspool keelekollet ennast. Kuid autor on eesti keele kirjeldamisel siiski ka keelekorraldaja, kasutades oma keelt mõnevõrra erinevalt ÕS (õigekeelesõnaraamatu) normist ja traditsioonilisest pruugist, soovides käia normidest veidi laiemat teed.

Mahukas teaduslik töö annab keelendite lühendid, leppemärkide seletusi, mida teose maht on tingitud ja mis järgneval teosesse süvenemisel on pidevalt vajalikud, kohati otse valemiks kujunenud.

Autor alustab kirjeldades sõnaühendeid, lauseliike, lause prosoodilisi omadusi ja sõnajärge ja peatub siis lauseõpetuse olemuse juures. Selle järel on kordkorralt kirjeldatud predikaatverbi vorme, põimühendeid, verbiühendeid, noomeniühendeid, verbaalnoomeni- ja partitsiibiühendeid, ja kordkorralt ikka detailsemalt lauseolemuse variatsioone. Järgnevad vaeg- ja lünklause, põimlause, rööpväljendid ja rektsioon. Lisaks lühike ülevaade vahemärkide tarvitamisest.

Dr. Taulil on kergelt jälgitav süsteem, ta annab rea küsimuses olevaid lausenäiteid ja seletab siis selle järele sõnajärje, vormi ja tähenduse osa antud näites. Selline meetod pole rangelt puhtteaduslik, vaid lauseõpetust võib kasutada tekstiraamatuks nagu autor soovitabki, väites et paljas lausenäidete lugemine ilma vastavaid reegleid omandamata annab keeleõppijaile palju, ülevaate keeles esinevaist arvukaist väljendeist ja võimalusist. Sellisel tutvumis-õppeviisil on siiski vajalik, et need arvukad lühendid oleksid enne meelde jäetud kui edasi minnakse.

Kuigi eesti keele ja kooli aasta oli algatatud nagu noortele mõeldes, pole eesti keelega tutvumine kellelegi üleliigne. Dr. V. Tauli mahukas eesti keele grammatika juhib igaühe meie keelerikkuste juurde, mis lausevormides on mitmekordselt rikkam kui tavaliselt ette kujutletakse.

Hannes Oja

M. Erilane direktoriks

STOKHOLM (EPL) — Rootsis, eesti ettevõtte Misomex AB majandusosakonna juhataja Margus Erilane, 34, nimetati alates 1. oktoobrist samale kontsernile kuuluva tööstusettevõtte Estomatic AB direktoriks, millise asukoht on Söderhamnis.

Isoleermaterjal probleemiks

WASHINGTON — Samal ajal kui Torontos hädaldatakse formaldehüüdi kasutamise pärast majade isoleerimisel, on Ameerika Ühendriikide keskkonnakaitse amet otsustanud, et ei ole mingisugust põhjust kitsendada selle aine kasutamist majade isoleerimisainena, kuigi see on keelatud Kanadas. Keskkonnakaitse amet siiski nõustub, et teatud oht tervisele on olemas, aga see ei ole nii suur, et see tingiks aine keelustamise.

Kanadas on kohatud arvukalt inimesi, kes ütlevad, et nad kannatavad selle isoleerimisaine mõjude tõttu, halvim on aga, et nende isoleeritud majade turuväärtus on langenud. Selle materjali elamust eemaldamine võivat maksma minna kuni $15.000.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"